

POLICEJNÍ AKADEMIE V PRAZE

FAKULTA BEZPEČNOSTNÍHO MANAGEMENTU

KATEDRA VEŘEJNÉHO PRÁVA

Právní rámec evropské bezpečnosti a obranné politiky EU

Diplomová práce

The legal framework of the EU's European security and defense policy

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

prof. JUDr. Richard Král, Ph. D. LL.M.

AUTOR PRÁCE

Bc. Roman Pavlovský

PRAHA

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 12. března 2024

Bc. Roman Pavlovský

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval prof. JUDr. Richardu Králi, Ph. D. LL.M, za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování mé diplomové práce.

.

ANOTACE

Hlavní téma této práce je: Právní rámec EBOP EU-Právní rámec Evropské bezpečnostní a obranné politiky EU (dále EBOP EU), které je součástí SZBP EU, tj. Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU (dále SZBP EU). Krátce v textu (a na několika místech práce) je vysvětlen pojem: evropská bezpečnostní a obranná politika jako celková evropská bezpečnostní a obranná iniciativa (tj. ne jen ta unijní). Tato diplomová práce začíná samozřejmě myšlenkami evropské integrace s hlavní snahou zajištění bezpečnosti v Evropě, kdy prvotně integrace byla snaha o zajištění toho, aby v Evropě již nevypukaly války, a to v počátku vytvořením společného trhu na strategické suroviny, které se považovali za suroviny strategické pro výrobu zbraní jako jsou ocel a uhlí. Dále tato práce pokračuje dalším vývojem (přes neméně důležité vývojové skutečnosti; mj. tato práce obsahuje v úvodní části celou charakteristiku vývoje integračního procesu s důrazem na vývoj společné zahraniční a bezpečnostní politiky v Evropě, respektive v EU), a to podpisem Maastrichtské smlouvy (podepsána v roce 1992 s platností v roce 1993, kdy EU získala právní subjektivitu). Maastrichtskou smlouvou vznikla právě Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU (a to jako II. pilíř). Práce dále hlavně pojednává o hlavním tématu této práce Evropské bezpečnostní a obranné politice EU (EBOP EU), která vznikla roku 1999 platností Amsterodamské smlouvy. Dále v textu je možné se dočíst, že přijetím Lisabonské smlouvy tato společná politika byla nazývána jako Společná bezpečnostní a obranná politika EU (SBOP EU) jako součást SZBP EU. Samozřejmě jedno z témat, které diplomová práce obsahuje je právní prostředí EU vzhledem k fungování SZBP EU (EBOP EU), které spočívá v popisu a charakterizaci účinného právního prostředí, ve kterém vyvíjejí svou činnost jak ústřední orgány EU, ovlivňující Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku EU (SBOP EU), tak i další orgány Společné bezpečnostní a obranné politiky EU. Dalším bodem této práce je pak vývoj, charakteristika, fungování a cíle SZBP EU. její součástí SBOP EU a její instituty a nástroje této politiky. Tato práce se také na svém konci zabývá vztahem EU, respektive v rámci SZBP EU (SBOP EU) k válce na Ukrajině a vztahem k Ruské federativní republice jako k agresoru, který napadl druhý, sousední suverénní stát v Evropě. A to 24. února

2023, tj. v 21. století!!! Konec této práce bude ve znamení stručného nastínění budoucího vývoje Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU (SBOP EU) v podobě strategického dokumentu s názvem Strategický kompas pro bezpečnost a obranu března 2022 pro posílení bezpečnosti a obrany EU se strategickým výhledem do roku 2030.

KLÍČOVÁ SLOVA

EU, evropská bezpečnostní a obranná politika EU, evropské bezpečnostní a obranné politiky (iniciativy) vedlejší než v rámci ES nebo EU, Globální strategie pro SZBP EU, právní prostředí společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU, společná zahraniční a bezpečnostní politika EU, Strategický kompas pro posílení bezpečnosti a obrany EU v příštím desetiletí, Versaillská deklarace, vývoj evropské integrace jako obecné prostředí pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku EU (společnou bezpečnostní a obrannou politiku EU), zahraniční civilní a vojenské mise EU

ANNOTATION

The main topic of this work is: The legal framework of the EU ESDP - The legal framework of the European Security and Defense Policy of the EU (hereinafter EU ESDP), which is part of the EU CFSP, i.e. the EU Common Foreign and Security Policy (hereinafter EU CFSP). Briefly in the text (and in several places of the work) the concept is explained: the European security and defense policy as an overall European security and defense initiative (i.e. not only the EU one). This diploma thesis begins of course with the ideas of European integration with the main effort to ensure security in Europe, when initially integration was an effort to ensure that wars do not breakout in Europe, initially by creating a common market for strategic raw materials, which were considered to be strategic raw materials for weapons production such as steel and coal. Furthermore, this work continues with further development (despite no

less important development facts; among other things, this work contains in the introductory part the entire characteristics of the development of the integration process with an emphasis on the development of common foreign and security policy in Europe, respectively in the EU), namely the signing of the Maastricht Treaty (signed in 1992 with effect in 1993, when the EU acquired legal personality). The Maastricht Treaty created the Common Foreign and Security Policy of the EU (as Pillar II). The thesis mainly deals with the main topic of this thesis – the European Security and Defense Policy of the EU (ESDP EU), which was established in 1999 by the validity of the Treaty of Amsterdam. Further in the text, it is possible to read that with the adoption of the Treaty of Lisbon, this common policy was called the EU Common Security and Defense Policy (EU CSDP) as part of the EU CFSP. Of course, one of the topics that the diploma thesis contains is the legal environment of the EU with regard to the functioning of the EU CSDP (EU CSDP), which consists in the description and characterization of an effective legal environment in which both the EU central authorities, influencing the EU's Common Foreign and Security Policy, develop their activities (EU CSDP), as well as other bodies of the EU Common Security and Defense Policy. Another point of this work is the development, characteristics, functioning and goals of the EU CFSP. Its components of the EU CSDP and its institutes and instruments of this policy. At its end, this thesis also deals with the relationship of the EU, or within the framework of the EU CSDP (EU CSDP), to the war in Ukraine and the relationship to the Russian Federal Republic as an aggressor that attacked another, neighboring sovereign state in Europe. And that on February 24, 2023, i.e. in the 21st century!!! The end of this work will be marked by a brief outline of the future development of the EU's Common Foreign and Security Policy (EU CSDP) in the form of a strategic document entitled Strategic Compass for Security and Defense from March 2022 for strengthening EU security and defense with a strategic outlook to 2030.

KEYWORDS

EU, European security and defense policy EU, European security and defense policies (initiatives) secondary to those within the EC or EU, Global strategy for EU CFSP, legal environment of EU common foreign and security policy, EU common foreign and security policy, Strategic compass for strengthening the EU's security and defense in the next decade, the Versailles Declaration, the development of European integration as a general environment for the EU's common foreign and security policy (EU Common Security and Defense Policy), EU civilian and military missions abroad

Obsah

Úvod	10
1 Myšlenka sjednocené Evropy-hlavní důvod-bezpečnost.....	12
1.1 Myšlenka sjednocené Evropy do r.1950 souvisela hlavně s bezpečností.....	12
1.2 Etapy vývoje sjednocené Evropy jako obecný podklad, na čemž se formovala SZBP EU.....	15
1.2.1 Komunitární Evropa (1950–1992).....	15
1.2.2 Komunitárně-unijní Evropa (1993–2009)	18
1.2.3 Unijní Evropa (od r. 2009)	20
2 Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU-SZBP EU a EBOP/SBOP	EU
.....	23
2.1 Vývoj, charakterizace a obsah SZBP EU a EBOP/SBOP EU.....	23
2.2 Vedlejší bezpečnostně-integrační iniciativy v rámci evropské bezpečnostní a obranné politiky.....	25
2.2.1 Evropské obranné společenství.....	26
2.2.2 Západoevropská unie.....	27
2.2.3 NATO	28
2.2.4 Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.....	28
2.3 Předmět a cíle SZBP EU (EBOP/SBOP EU).....	30
2.4 Prameny práva SZBP EU.....	31
2.5 Globální strategie pro SZBP EU.....	32
2.6 Klíčové orgány EU působící v oblasti SZBP EU.....	34
2.6.1 Evropská služba pro vnější činnost a delegace EU (ESVČ)	34
2.6.2 Vysoký představitel EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku	35
2.6.2.1 Zvláštní zástupci EU	36

3	Společná bezpečnostní a obranná politika EU (SBOP EU)	37
3.1	Stručná charakteristika a stručný úvod k SBOP EU.....	37
3.2	Cíle SBOP EU.....	39
3.3	Právní rámec SBOP EU.....	40
3.4	Struktury, orgány, organizace, instituce a provádění SBOP EU.....	41
3.4.1	Stálá strukturovaná spolupráce.....	44
3.4.2	Stálá strukturovaná spolupráce v oblasti obrany a bezpečnosti (PESCO).....	45
3.4.3	Evropský obranný akční plán (Akční plán)	48
3.4.4	Agentury a další orgány SBOP EU.....	50
3.4.4.1	Evropská obranná agentura (EDA).....	50
3.4.4.2	Další agentury a instituty SBOP EU	52
3.5	Spolupráce SBOP EU s NATO, OSN a třetími státy.....	52
3.6	Mise a operace EU (SBOP EU).....	55
4	Postoje EU v rámci SZBP EU (SBOP EU) k válce na Ukrajině	57
5	SZBP EU (SBOP EU) a její budoucí vyhlídky	59
5.1	Strategický kompas.....	59
	Závěr	63
	Použité zkratky	64
	Použité literární a internetové zdroje	67

Úvod

Není úplně náhodné, že ambicí této diplomové práce je právě téma: právní rámec evropské bezpečnostní a obranné politiky EU. Bezpečnost, a nejen ta národní, ale i ta evropská a celosvětová, je jedno z hlavních témat, kterým se má alma mater – Policejní akademie ČR v Praze zabývat. Toto téma bylo vybráno a zpracováno také proto, že útokem Ruské federativní republiky, který má jen zřejmě mocenské tendence, se zaútočilo na suverénní sousední stát Ukrajinu, který chtěl jen vést svou suverénní zahraniční politiku nezávisle právě na Ruské federativní republice. Došlo k něčemu, co by se již v mezinárodní politice vůbec nemělo stát, že jeden stát vojensky napadne druhý stát pro své nějaké mocenské zájmy. Zde byly pošlapány ty nezákladnější principy mezinárodního práva a principy zajištění evropské i světové bezpečnosti, tj. principy založené hlavně na organizaci OSN a její Chartě OSN. V neposlední řadě také zde byly pošlapány principy a zásady evropské bezpečnostní a obranné politiky, tím, že tento ozbrojený konflikt začal, a ještě k dnešnímu datu (březen 2024) trvá.

Hlavní ambicí této diplomové práce je tedy popsat a charakterizovat evropskou bezpečnostní a obrannou politiku EU (EBOP EU) a jejího nástupce, tj. společnou bezpečnostní a obrannou politiku EU (SBOP EU), a to jak v širším kontextu společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU (SZBP EU), tak v ještě širším kontextu celoevropské poválečné bezpečnostní a obranné politiky, respektive architektury. Dalším cílem této práce je snaha o zamyšlení se nad celou společnou zahraniční a bezpečnostní politikou EU, a to z toho hlediska, zda tato politika je dobře nastavena pro svůj hlavní účel, tj. zajištění míru a bezpečnosti v Evropě která si historicky prošla dvěma nekrvavějšími válečnými střetnutími - I. a II. světovou válkou jako dvou nekrvavějších válečných střetnutí, kdy si lidstvo myslelo, že již žádná válka (ozbrojený konflikt) nebude.

Tato diplomová práce na téma: Právní rámec evropské bezpečnostní a obranné politiky EU tedy začíná kapitolami, které se zabývají historickým vývojem evropské integrace až do současnosti s důrazem na problematiku bezpečnosti a obrany.

Práce se poté přesouvá k charakteristice společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU (v kap. 2) zavedené v roce 1993., Je zde pojednáváno také o tom, v jakém vztahu je šířeji pojímaná evropská bezpečnostní a obranná politika, respektive architektura společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU a k evropské bezpečnostní a obranné politice EU zavedené v roce 1999 a přeměněné od roku 2009 na společnou bezpečnostní a obrannou politiku EU. V dalších kapitolách (kap. 2.2) je také popsána šířeji pojímaná evropská bezpečnostní a obranná architektura, charakterizována hlavně Západoevropskou unií, NATO a později také Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE). Kapitoly 2.3 a 2.4 o SZBP EU dále pokračují přes právní aspekty SZBP EU, její předmět, její hlavní instituty a instituce k SBOP EU. Ve vztahu k SBOP EU je charakterizována její struktura, orgány a hlavní cíle, jakož i její vztah k SZBP EU (kap. 3).

V kapitole 3. 5 je popsána spolupráce a vztahy SBOP EU s NATO, OSN a třetími státy. V kapitole 3.6 se pojednává o vojenských, i civilních misích a operacích EU.

V současné době bohužel, když se mluví o společné zahraniční a bezpečnostní politice EU, jejíž nedílnou součástí je SBOP EU, nelze se nezmínit o velkém bezpečnostním problému, a to je válka na Ukrajině. Suverénní Ukrajina byla napadena vojensky Ruskou federativní republikou, která je navíc jadernou velmocí s právem veta v Radě bezpečnosti OSN. Proto kapitola 4. se věnuje charakterizaci a vyjádření postoje EU k tomuto válečnému konfliktu, který je navíc paradoxně v Evropě, a není tudíž nějak daleko, jak jsou lidé, žijící např. v České republice, zvyklí.

V poslední kapitole 5.1 práce popisuje a charakterizuje vizi SZBP EU i SBOP EU do roku 2030 v podobě důležitého dokumentu s názvem Strategický kompas pro bezpečnost a obranu z března roku 2022.

1 Myšlenka sjednocené Evropy-hlavní důvod-bezpečnost

Současný stav EU je plodem téměř sedmdesáti let vývoje, jež vedly od ekonomicky orientovaného Společenství šesti západoevropských států až k dnešní EU – ekonomicko-politické integraci většiny států Evropy, „vlasti našich vlastí“, pro jejíž fungování je podstatné právo¹.

Pojem řeckého mýtu Európe byla fénická princezna, sličná dcera krále města Týros (dnes Sur v Libanonu). Zamiloval se do ní bůh Zeus, převtělen v býka ji unesl na Krétua tam zplodil tři syny. Poté se jí nabažil a provdal jí za krétského krále.

V zeměpisném smyslu poprvé o Evropě hovoří básník Apollon Pythijský (7.-8. stol. př. Kr.). Otec dějepisu Hérodotos (484-425. př. Kr.) ji již považuje za kontinent, tuto myšlenku přebírají i Thúkýdídés (cca 460-396 př. Kr.) a Aristoteles (384-322 př. Kr.).

Základy Evropy jako politické síly položilo křesťanství, pozdní římské impérium a království Franků. Myšlenkové základy Evropy tvoří: řecká filozofie, římské právo a křesťanství.²

1.1 Myšlenka sjednocené Evropy do r.1950 souvisela hlavně s bezpečností

Po staletí byly dějinami Evropy hlavně dějinami válek. Ve sjednocení Evropy mnozí myslitelé viděli jak řešení vnitroeuropejských sporů, tak zajištění obrany proti nepřátelům, zejména Turkům; v díle těchto myslitelů se objevují některé prvky současné evropské integrace (např. společné orgány včetně soudu, rozpočet, armáda). K těm myslitelům patří např. historik Thúkýdídés (460-396 př. Kr.), básník Dante Alighieri (Monarchia, 1308; o podpoře císaře Svaté říše římské proti papežství), právník PierreDubois (De recuperationeterraesanctae, 1306, o sboru

¹**SVOBODA, Pavel.** Úvod do evropského práva. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 3. ISBN 978-80-7400-752-1.

²**SVOBODA, Pavel.** Úvod do evropského práva. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s.3. ISBN 978-80-7400-752-1.

delegátů evropských států pod vedením francouzského krále za účelem znovudobytí Svaté země), papež Pius II. (1405-1464).

K hodně významným projektům, snahy o zajištění bezpečnosti křesťanské Evropy bylo počínání českého krále Jiřího z Poděbrad (1420-1471) a snahy o jeho protiturecký mírový projekt Všeobecné mírové organizace (Smlouva o nastolení míru v celém křesťanstvu, v r. 1464, křesťanských panovníků na principu svrchovanosti států, zásady nevměšování se do vnitřních věcí suverénních států a řešení sporů před mezinárodním soudem. Bohužel tento projekt nikdy nebyl zrealizován.

K těmto myslitelům patří také náš první prezident ČSR T. G. Masaryk (1850-1937): *„Poučení z války, doufáme, utvrdí mír přes všechny spory: vady mírového uspořádání Evropy dají se od případu řešit mírně. Přes všechny obtíže lze říci, že se již rýsuje ve svých začátcích volná federalizace Evropy na místě absolutistického ovládnutí Evropy jednou velmocí nebo spolčením velmocí, navzájem se potírajících. V takové nové Evropě může samostatnosti i nejmenším národním individualitám být zabezpečeno. V té příčině Svaz Národů a jeho fungování již dnes je poučné analogem možné jednotné Evropy.“* (MASARYK, T. G. Světová revoluce, 1925, Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2005, s.340)³

Je nutno si všimnout, že hlavní motivací evropské integrace, sjednocení je hlavně zajistit bezpečnost, a to, aby války již nepropukaly.

Po II. sv. válce stály vítězné mocnosti před problémy, které už neúspěšně řešily na konci I. sv. války:

- mír v Evropě, zejména **FR**(Francie)-**DE**(Německo) narovnání
- poválečná obnova hospodářského a sociálního života s cílem konkurenceschopnosti evropského hospodářství

³**SVOBODA, Pavel.** Úvod do evropského práva. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 3.-4. ISBN 978-80-7400-752-1

• zapojení poraženého DE: meziválečné řešení zahrnující devastující reparace⁴ a hospodářsky izolující DE; to byl mj. jeden z faktorů vypuknutí II. sv. války – velké zvýšení sociálního napětí v De a příchod extremistických politických sil k moci (nárůst politické moci NSDAP v DE až jimi uchopením absolutní moci v čele s Hitlerem v DE)

- prevence sociálních a nepokojů a revolucí
- hrozba evropským demokraciím ze strany komunismu a SSSR
- obnova předválečného mocenského postavení evropských států ve světě
- vztahy s USA⁵.

Proto právě po skončení II. sv. války dochází k tíženému počátku evropské integrace, která hlavně byla snahou zvýšení bezpečnosti v Evropě, aby již války v Evropě nemohly propuknout, a když by již vypukly, aby se tyto válečné konflikty nerozšířily.

⁴DE doplatilo reparace z I.sv. války v r. 2013, po 92 letech!!! Reparace za II. sv. válku byly vítěznými mocnostmi Londýnskou dohodou (1953) sníženy o 55% a v r. 1990 ukončeny

⁵**SVOBODA, Pavel.** Úvod do evropského práva. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 5. ISBN 978-80-7400-752-1

1.2 Etapy vývoje sjednocené Evropy jako obecný podklad, na němž se formovala SZBP EU

1.2.1 Komunitární Evropa (1950–1992)

Do prostředí mezistátní spolupráce přinášejí Evropská společenství nový prvek-perspektivu nadnárodní integrace. Komunitární Evropa prošla trnitou cestou od Schumanovy deklarace přes založení Evropského sdružení uhlí a oceli (ESUO), nezaložení Evropského obranného společenství (EOS), založení Evropského hospodářského společenství (EHS), Evropského společenství pro atomovou energii (Euratom) až k prvním zkušenostem jak při rozšiřování členské základny Společenství, tak i prohlubování obsahu této integrace.⁶

Dne 9. 5. 1950 francouzský ministr zahraničí Robert Schuman nabídl prohlášením (jenž napsal Jean Monnet⁷) Německu (kancelář Konrád Adenauer), a ostatním západoevropským zemím mírový projekt vytvoření společného trhu, jenž by mohl konkurovat jiným politickým a ekonomickým blokům (USA, SSSR; Čína, jak již známe až nyní, nebyla ani politicky ani ekonomicky tehdy významná). Tato iniciativa se zapsala do evropské politiky jako Schumanova deklarace.

Schumanova deklarace obsahuje tři hlavní body:

- okamžitý cíl: francouzsko-německé usmíření` FR navrhla podřídit společné kontrole výrobu uhlí a oceli FR a DE pod vysoký úřad, navzájem otevřít a integrovat trhy těchto zemí v oblasti uhlí a oceli: Mannet poznal, že německé zneužívání závislosti francouzského ocelářství na německém koksu bylo v minulosti zdrojem konfliktů,

⁶ **SVOBODA, Pavel.** Úvod do evropského práva. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 5.-6. ISBN 978-80-7400-752-1

⁷ **Jean Monnet (1888—1979)**, francouzský obchodník, diplomat a ekonom, „čestný občan Evropy“, je autorem nadnárodní metody spolupráce, na níž spočívá úspěch EU. Má mj. zásluhy o podstatné zkrácení II. sv. války, protože dokázal přesvědčit USA k masivnímu zbrojení a k dodávkám nejrůznějšího materiálu včetně zbraní na dluh do Evropy ještě v době, kdy USA nebyly ve válce (USA vstoupily do II. sv. války po útoku Japonců na Pearl Harboru v neděli dne 7. prosince 1941, a následný den 8. prosince 1941 byl vyhlášen válečný stav Japonsku, který skončil dne 2. září 1945 podepsáním bezpodmínečné kapitulace císařským Japonskem)

podřízení těchto surovin nutným k výrobě zbraní společné nezávislé nadnárodní kontrole má zabránit budoucím konvenčním válkám;

- strategický cíl: sjednocená mírová Evropa, politická unie, která znemožní válečné konflikty mezi evropskými státy a zvýší politickou váhu západní Evropy na mezinárodním poli: „Solidarita ve výrobě, k níž se takto dospěje, bude mít za důsledek, že jakákoliv válka bude nejen nemyslitelná, nýbrž i prakticky nemožná.“
 - metoda postupných kroků: „Evropa se nevytvoří najednou, ani v rámci společné stavby; vytvoří se konkrétními realizacemi, vytvářející nejprve skutečnou solidaritu. Spočívá v tom (tato metoda se nazývá spillover – přetékání, nebo metoda sněhové koule), úspěch integrace v jedné oblasti vytváří tlak na integraci v dalších oblastech.⁸

Šest států (BE, FR, It, LU, NL, DE) reagovalo na Schumanovu deklaraci tím, že roku 1951 podepsalo Pařížskou smlouvu – Smlouvu o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO, Montánní unie), a to na 50 let. Tato smlouva založila společný sektorový trh v oblasti s přímým dopadem na vojenství. ESUO mělo mj. pravomoc přijímat přímo příspěvky od podniků, usměrňovat jejich investiční politiky; bylo nadáno právní subjektivitou.

Jde o první zkušenost s regionální integrační nadnárodní organizací, jejíž instituce mají skutečnou normativní pravomoc s účinkem ve vnitřním právním řádu členských států. Charakteristické byly velké pravomoci Vysokého úřadu (Komise) jakožto nadnárodního orgánu.⁹

Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO) byla podepsána v Paříži (Pařížská smlouva) dne 18. 04. 1951 s platností od 23. 07. 1952 na 50 let. Tato smlouva skončila uplynutím lhůty dne 23. 07. 2002. Hlavní cíle této

⁸**SVOBODA, Pavel.** Úvod do evropského práva. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 6. ISBN 978-80-7400-752-1

⁹**SVOBODA, Pavel.** Úvod do evropského práva. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 7. ISBN 978-80-7400-752-

organizace spočíval hlavně v podřízení společné nadnárodní kontrole výroby a obchodu uhlí a oceli; tj. surovin pro výrobu zbraní.

Jako instituce byly stanoveny:

- Vysoký úřad,
- Rada ministrů,
- Společná shromáždění,
- Soudní dvůr.¹⁰

Na úspěch ESUO se členské státy rozhodly navázat vytvořením společného trhu i v jiných ekonomických oblastech včetně energetiky a dopravy. Výbor vládních expertů (předseda Belgičan Paul-Henri Spaak) proto vypracoval návrhy dvou smluv podepsaných v Římě v r. 1957 (tzv. Římské smlouvy), základajících Evropské hospodářské společenství (EHS) – obecný společný trh a speciální Evropské společenství atomové energie (ESAЕ nebo EURATOM), další sektorové společenství vedle ESUO.

Ve srovnání se Smlouvou ESUO představují Římské smlouvy novou generaci primárního práva.

Římské smlouvy se skládají ze:

- smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství (1957),
 - podpis: Řím, 25. 03. 1957; platnost od 1. 1. 1958 na dobu neurčitou
 - hlavní cíl: vytvoření společného trhu vyjma atomové energie
 - instituce: Komise, Rada, Parlament, Soudní dvůr
 - působnost a pravomoci: volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu; společné politiky (zemědělství, obchod, vnější vztahy, doprava, sbližování vnitrostátních právních řádů, hospodářská soutěž, sbližování hospodářských politik,

¹⁰ **SVOBODA, Pavel.** Úvod do evropského práva. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 7. ISBN 978-80-7400-752

- smlouvy o založení Evropského společenství atomové energie (1957, ESAE, EURATOM)
 - podpis: Řím, 25. 3. 1957; platnost od 1. 1. 1958 na dobu neurčitou
 - hlavní cíl: vytvoření společného trhu v oblasti atomové energie, zejména jde o zásobování a investice = rozvoj jaderného průmyslu k mírovým účelům
 - instituce: jako SEHS¹¹

1.2.2 Komunitárně-unijní Evropa (1993–2009)

Toto období je charakterizováno vytvořením Evropské unie, střešní entity nad Společenstvími a dvěma dalšími unijními „pilíři“ bez právní subjektivity (zahraničně-bezpečnostní politika a justiční spolupráce), a to smlouvou z Maastrichtu.

Maastrichtská smlouva (1992, MS)

- podpis: 7. 2. 1992 v Maastrichtu; platnost od 1. 11. 1993,
- hlavní cíl: založení EU, dosažení hospodářské a měnové unie včetně společné měny do 1. 1. 1999,
- instituce: při EP vytvořen ombudsman; zakotvení Evropské rady jakožto základního politického článku EU; zvýšení počtu případů hlasovanou kvalifikovanou většinou; zvýšení počtu legislativních procesů spolupráce a souhlasu EP; vytvoření spolurozhodovacího procesu,
- integrační nástroje: založení občanství EU, principu subsidiarity; vytvoření II. a III. pilíře (SZBP a SJVV),
- působnost a pravomoci: rozšíření o SZBP (vnější bezpečnost) a také o spolupráci v oblasti justice a vnitřních věcech (vnitřní bezpečnosti), zakotvení

¹¹ **SVOBODA, Pavel.** Úvod do evropského práva. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 8. ISBN 978-80-7400-752

hospodářské a měnové unie s vizí společné měny, rozvojové spolupráce, průmyslové politiky¹²

Zde je třeba zdůraznit, že právě Maastrichtskou mezinárodní smlouvou dochází ke vzniku Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU včetně aspektů obranných („SZBP“, II. pilíř) a Policejní a justiční spolupráce ve věcech trestních („PJSVT“, tzv. III. pilíř). Začal se tak rozvíjet prostor svobody, bezpečnosti a práva.

Jak již bylo uvedeno, původní smlouvy Evropských společenství (ESUO, EHS, EURATOM) neobsahovaly spolupráci v politické a tím ani bezpečnostní oblasti. Zakotvovaly hlavně oblast ekonomické spolupráce. Pokusy zavést politickou spolupráci ve vojenské oblasti ve formě Evropského obranného společenství (EOS) ztroskotaly již v roce 1954 s tím, že slabou náhražku zde představovala Západoevropská unie (ZEU). Otázka bezpečnosti Evropského společenství pak byla řešena hlavně v rámci organizace NATO.¹³

Dále byly uskutečněny další dvě revize smluv, a to smlouvou z Amsterdamu (°1997 AS) a Niceská smlouva (2001, NS).

O Amsterodamské smlouvě je důležité dodat, že je to vlastně příprava na největší rozšíření EU, na přijetí společné měny a kvůli dalšímu rozvoji evropského hospodářského prostoru. Amsterodamská smlouva byla podepsána dne 2. 10. 1997 v Amsterdamu, s platností od 1. 5. 1999.

K těm významným změnám, která Amsterodamská smlouva nastolovala patřily:

- příprava EU na přistoupení Zemí střední a východní Evropy do EU, přiblížení občanům,
- posílení vnější kapacity EU,

¹²**SVOBODA, Pavel.** Úvod do evropského práva. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, 11-12. s ISBN 978-80-7400-752-1.

¹³**PIKNA, Bohumil.** *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*. 3., roz. vyd. Praha: Linde, 2012, 370 s. ISBN 978-80-7201-889-5.

- zvýšení pravomoci předsedy Evropské komise, perspektiva jediného člena Evropské komise za 1 členský stát, zakotven vysoký zástupce Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU (generální sekretář Rady),

- v oblasti pravomoci a působnosti byly Schengenské dohody částečně „komunitarizovány“ – přesunuty do SES, částečně do III. pilíře,

- zavedení EBOP EU jako součásti SZBP EU

K těm změnám, které naopak nastolila smlouva z Nice (Niceská smlouva z 2001 patří (jen nejdůležitější):

- podpis dne 26. 2. 2001 v Nice; účinnost od 1. 2. 2003,

- další institucionální reforma systému vzhledem k chystanému rozšíření EU na východ,

- po největším rozšíření EU v její historii počet členů Evropské komise odpovídá počtu členských států; zvýšeny pravomoci předsedy Evropské komise

- zvýšen počet případů hlasování kvalifikovanou většinou v Radě; změna váhy hlasů v Radě EU

- posílení demokracie vyhlášením právně nezávazné Listiny základních práv; zlepšení soudního systému EU¹⁴

1.2.3 Unijní Evropa (od r. 2009)

NS uložila svolat mezivládní konferenci, jenž měla řešit základní otázky:

- rozdělení kompetencí,

- postavení Listiny základních práv EU,

- zjednodušení smluv a úlohu vnitrostátních parlamentů v evropské architektuře.

Návrh Smlouvy o ústavě pro Evropu, který předložil tzv. Konvent 13. 06. 2003 byl odmítnut v Referendech ve FR a NL r. 2005. R. 2007 byla proto svolána mezivládní konference, jejímž výsledkem byla Lisabonská smlouva („LS“), která již

¹⁴**SVOBODA, Pavel.** Úvod do evropského práva. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, 12-13. s. ISBN 978-80-7400-752-1

neobsahovala provokující federalistické ústavní prvky, ale jinak zachovala většinu obsahu předcházejícího návrhu, aniž by vyžadovala schvalování referendy v členských státech (kromě IE, jež ji napoprvé odmítlo r. 2008, napodruhé schválilo v r. 2009).

Přísně vzato, vstupem v platnost LS (1. 12. 2007) nekončí formální rozdělení mezi EU a Společenství, protože dále nezávisle na EU existuje ESAE (EURATOM), a tím nekončí ani rozdělení práva EU na právo komunitární a právo unijní; s tím, že ESAE a EURATOM hraje vzhledem ke Společné zahraniční a bezpečnostní politice EU (a její součástí SBOP EU) jen okrajovou roli.

Lisabonská smlouva (podepsána v r. 2007 v Lisabonu; platná od 1. 12. 2009; LS)

- podpis dne 19. 10. 2007 v Lisabonu, platnost od 1. 12. 2009),
- hlavní cíl: reforma institucionálního systému po rozšíření EU o 12 států od NS,
- instituce: integrace EU, ES a II. a III. pilíř do jediné nástupnické EU s právní subjektivitou,
- zvýšení případů hlasování kvalifikovanou většinou v Radě EU,
- vytvoření nové funkce prezidenta Evropské rady a tím omezení šestiměsíčního rotačního předsednictví členských států v Radě EU,
- posílení vysokého představitele EU pro vnější vztahy (Vysoký představitel EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku,
- změna spolurozhodovacího legislativního postupu na tzv. řádný legislativní postup,
 - posílení Evropského parlamentu,
 - zavedení občanské iniciativy,
 - působnost a pravomoci: zrovnoprávnění SEU a SFEU,
 - právní závaznost Listiny základních práv,

- rozšíření úzké spolupráce z EMU a Schengenu na oblast justiční spolupráce,
- jasnější, výslovně rozdělení pravomocí na – výlučné – sdílené – doplňkové/koordinační/podpůrné, právo dobrovolného vystoupení z EU,
- solidarita členských států při teroristických útocích nebo přírodních katastrofách, možnost změny primárního práva bez mezivládní konference.¹⁵
- Přeměna EBOP EU na SBOP EU

¹⁵**SVOBODA, Pavel.** Úvod do evropského práva. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, 13-14. s ISBN 978-80-7400-752-1

2 Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU-SZBP EUa EBOP/SBOP EU

2.1 Vývoj, charakterizace a obsah SZBP EU a EBOP/SBOP EU

Myšlenka společné obranné politiky pro Evropu sahá až do roku 1948, kdy byla uzavřena Bruselská smlouva (podepsala jí Velká Británie, Francie a země Beneluxu), která obsahovala ustanovení o vzájemné obraně, jež připravila cestu pro Západoevropskou unii (ZEU). Od té doby se evropská bezpečnostní politika vydala několika různými směry a vyvíjela se koordinovaně v rámci ZEU, NATO, a poté také v rámci EU.¹⁶

Je třeba také zdůraznit hned na začátku, že o širěji pojímané evropské bezpečnostní a obranné politice respektive architektuře je možno hovořit již od konce 40. a počátku 50. let 20. století, což o pojmech SZBP EU, EBOP EU a SBOP EU nelze. SZBP EU jako společná politika EU vznikla až vznikem EU, kdy EU získala svou právní subjektivitu, a to Maastrichtskou smlouvou, která vstoupila v platnost v roce 1993, a roku 1999 vznikla EBOP EU, která až od platnosti Lisabonské smlouvy v roce 2009 se nazývá SBOP EU – Společná bezpečnostní a obranná politika EU.

K nejobtížnějším úkolům Evropské unie dlouhodobě patří nejen koncepce, ale již samotná existence SZBP, a její součásti EBOP/SBOP EU a její provádění. Tato vrcholně politicky náročná a úkoly (vnitřního) trhu překračující oblast zasahuje mimo jiné velmi citlivě do suverenity jednotlivých členských států a jejich představ o uspořádání zvláštního druhu jejich vnějších vztahů. Zahraniční a zejména bezpečnostní politika zahrnuje tak specifické vztahy a oblasti, že se odlišuje od ostatních vnějších činností jak států, tak Unie. Zahraniční politika v zásadě zahrnuje veškerou činnost EU nebo společně jednajících členských států, určenou k tomu, způsobovat účinky mimo území EU. Společná zahraniční a bezpečnostní politika

¹⁶BRUNOVÁ, Markéta a Martin JANKŮ. Evropské právo a bezpečnost. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2022. Educopress. ISBN 978-80-7408-244-3.

EU se týká především oblastí a činnosti, kterou jsou svým způsobem vždy výjimečné, neboť se vymykají běžnému režimu vztahů mezi členskými státy.¹⁷

Počátky zahraniční, ale zejména bezpečnostní a obranné politiky (v tom širším pojetí; nejedná se ještě o bezpečnostně-obrannou iniciativu v rámci EHS nebo EU, to až později) sahají do počátku 50. let 20. století. Pocit ohrožení ze strany Sovětského svazu vedl mimo jiné ke vzniku NATO. Vhodnou cestou k ochraně se však současně jevila společná obranná politika jako projev supranacionální integrace. Proto byla z iniciativy R. Plevena (předseda vlády Francie) uzavřena mezi členskými státy ESUO smlouva o Evropském obranném společenství (neuskutečnila se; viz dále v samostatné kapitole). Tato smlouva se současně připravovanými plány Evropského politického společenství byla součástí neúspěšných snah směřujících k uskutečnění federálního státu v západní Evropě. Iniciativa vedoucí k evropské bezpečnosti však znovu našla v náznacích svoje místo v JEA (1987 – čl.30/6a SEHS). Společná zahraniční a bezpečnostní politika pak byla zakotvena Maastrichtskou smlouvou jako druhý pilíř EU (čl. J.1 an. SEU), a dále pak rozšířena Amsterodamskou a Niceskou smlouvou (čl. 11 SEU) o bezpečnostní a obrannou politiku, EBOP EU (čl. 17 SEU).

Amsterodamská smlouva, která zavedla evropskou bezpečnostní a obrannou politiku (EBOP EU) jako nedílnou součást SZBP EU, znamenala též „oživení“ Západoevropské unie. Další vývoj EBOP/SBOP EU svědčí o jiném vývoji. Orgány EU a Západoevropské unie byly harmonizovány a Evropský parlament měl převzít úkoly shromáždění ZEU. Postupně však došlo k převedení všech zařízení na EU. O to podstatnější má vztah EU – NATO. SBOP EU má ve vztahu k NATO doplňkový charakter. EU jedná samostatně tam, kde není činné NATO. EU a NATO uzavřely Úmluvu strategického partnerství tzv. Berlín plus, podle které může EU při nasazení svých bojových sil použít plánovacích a velících štábů NATO. Podle Úmluvy z roku 2002 jsou upraveny např. používání velení pro mise EU, výměna tajných informací, úprava konzultací. EU zřídila svou úřadovnu v hlavním sídle NATO v Bruselu a

¹⁷ **TICHÝ, Luboš.** Evropské právo. 5., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck), s. 641. ISBN 978-80-7400-546-6.

NATO udržuje stykovou kancelář s velením EU. EU provedla celou řadu vojenských i civilní akcí, jež se uskutečnily v těsné součinnosti s NATO a OSN.¹⁸(o vojenských a civilních misích EU viz dále)

2.2 Vedlejší bezpečnostně-integrační iniciativy v rámci šířeji pojímané evropské bezpečnostní a obranné politiky

Je třeba také zdůraznit, že těch aktivit v oblasti šířeji pojímané evropské bezpečnostní a obranné politiky byla celá řada, a nebyla to jen snaha o nastolení bezpečnostních institutů v rámci Evropského společenství a poté v rámci EU. Ale vznikaly také i jiné aktivity, které měly přispět k větší bezpečnosti v Evropě (Euroatlantickém prostoru). Takovými snahami bylo např. Evropské obranné společenství (nepodařilo se zrealizovat pro neratifikaci Národním parlamentu Francie, který viděl problém v tom, že by do Společného obranného společenství byly přijaty i vojenské jednotky NSR), Západoevropská unie, NATO a OBSE¹⁹

¹⁸ **TICHÝ, Luboš.** *evropské právo*. 5., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck), s. 641-642. ISBN 978-80-7400-546-6.

¹⁹ je to mezinárodní bezpečnostní organizace vzniklá roku 1995 transformací Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE, též Helsinská konference). OBSE sdružuje převážně evropské státy. Členem je 57 států, kromě států v Evropě a při Středozezemním moři také státy z Kavkazské, středoasijské a USA s Kanadou.

2.2.1 Evropské obranné společenství

Bylo zřetelné, že ESUO, nazývaná také Montánní unie, bylo vlastně jen prvním krokem, po němž měly následovat další, a to jak v oblasti hospodářské, nejprve ke společnému trhu, tak následovně i v oblasti politické, ale hlavně v oblasti (vzhledem k ambicím této práce) zahraniční – obranné nebo bezpečnostně – obranné.

Vyhrocený konflikt studené války přispěl na počátku 50. let k pokusům využít vytvořené platformy ekonomické integrace k řešení politického ukotvení SRN ve strukturách Západu, aniž by řešením bylo znovuvyzbrojení Německa. Inspirována plánem ESUO předložila francouzská vláda v říjnu 1950 plán na vytvoření Evropského obranného společenství („EOS“). Projekt předpokládal, že nové společenství bude fungovat na základě společné evropské armády, s jedním ministrem obrany, jednotným rozpočtem i zbrojním programem.²⁰

Bohužel tento projekt se nezdařil. Ve Francii narůstala nespokojenost občanů s politikou francouzské vlády v Indočíně. A tak v srpnu 1954 odmítlo francouzské Národní shromáždění smlouvu o EOS, a to také proto, že v Evropském obranném společenství by byly zahrnuty i německé vojenské jednotky.²¹

²⁰ **PIKNA, Bohumil.** *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*. 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 25. ISBN 978-80-7201-889-5.

²¹ Vojenské zapojení SRN bylo následně vyřešeno vstupem této země do struktur NATO v roce 1955. Odpovědí bylo poté (z iniciace Sovětského svazu) uzavření Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci s Albánií, Bulharskem, Československem, Polskem, Maďarskem, NDR (od roku 1956) a Rumunskem 14. května 1955 ve Varšavě. Tímto byly proti sobě postaveny dva vojensko-mocenské bloky NATO a Varšavská smlouva.

V květnu 1985 byla smlouva prodloužena o dalších 20 let, avšak po rozpadu sovětského impéria a zániku NDR byla rozpuštěna. Nejprve bylo 25. února 1991 na mimořádné schůzce Politického poradního výboru v Budapešti rozhodnuto o rozpuštění vojenských struktur Varšavské smlouvy. Československo pak navrhlo úplné ukončení platnosti smlouvy, které ostatní členové přijali a příslušný protokol zástupci vlád šesti zbývajících členů podepsali na schůzce výboru 1. července 1991 v Praze v Černínském paláci.

2.2.2 Západoevropská unie

Další vývoj tímto směrem v této oblasti se ubíral přes založení organizace Západoevropská unie (ZEU), která vznikla v roce 1954 jakási náhražka za nerealizované EOS.

Západoevropská unie byla obrannou organizací deseti států západní Evropy – Belgie, Francie, Německo, Řecko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Portugalsko, Španělsko a Velká Británie. Smlouva o ZEU byla podepsána 23. října 1954 a vstoupila v platnost 6. května 1955. ZEU vznikla na základě revidované Bruselské smlouvy z roku 1948. Jejím hlavním účelem je vzájemná spolupráce členských států v oblasti obrany a bezpečnosti. Tedy tato smlouva předvídá (i když tato smlouva obsahovala i jiné nevojenské dohody např.: o společné koordinaci hospodářské politiky, výrobě, obchodním a platebním styku za účelem uskutečňování vyšší životní úrovně a rozvoje sociálních a kulturních podmínek a jiné) vzájemnou vojenskou pomoc pro případ, že jedna ze smluvních stran se stane cílem ozbrojené agrese.²²

ZEU sice fungovala dlouhodobě paralelně s NATO jako vojensko-obranná organizace, ale od vstupu Itálie a SRN (od roku 1955), úkoly týkající se obrany převzala NATO (a to i v současnosti; hlavně po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991. Viz dále). ZEU v této oblasti nikdy významná nebyla. Mnoho států bylo i součástí NATO a od roku 1993 i EU. 30. června 2011 byla ZEU prohlášena za ukončenou.

²²PIKNA, Bohumil. *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*. 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 27. ISBN 978-80-7201-889-5.

2.2.3 NATO

Samozřejmě jednou z nejdůležitějších obranných organizací je NATO, již od svého založení hrála v oblasti vnější bezpečnosti – společné obrany Euroatlantického prostoru, nejvýznamnější roli, a to hlavně proti SSSR respektive celému vojensko-politickému bloku Varšavské smlouvě (od roku 1955).

Za předchůdce NATO je považován Bruselský pakt, který 17. března 1948 podepsaly Belgie, Nizozemsko, Lucembursko, Francie a Spojené království. K obraně proti Sovětskému svazu byla ale zapotřebí i účast Spojených států, a proto se začalo mluvit o nové vojenské alianci. To vyústilo v Severoatlantickou smlouvu, která měla ten samý cíl: Ubránit se Sovětskému svazu a později roku 1955 Varšavské smlouvě. Byla podepsána 4. dubna 1949 ve Washingtonu, D.C. pěti státy Bruselského paktu, Spojenými státy, Kanadou, Portugalskem, Itálií, Norskem, Dánskem a Islandem. Podle místa podpisu se někdy nazývá Washingtonskou smlouvou.

Smlouva obsahuje 14 článků, mezi hlavní patří článek 1:

Smluvní strany se zavazují, jak je uvedeno v Chartě OSN, urovnávat veškeré mezinárodní spory, v nichž mohou být účastny, mírovými prostředky tak, aby nebyl ohrožen mezinárodní mír, bezpečnost a spravedlnost, a zdržet se ve svých mezinárodních vztazích hrozby silou nebo použití síly jakýmkoli způsobem neslučitelným s cíli OSN.

Ve článku IV Bruselského paktu se výslovně píše, že reakce států na ozbrojený útok musí být vojenského charakteru.^[31] Tím se liší od článku 5 Severoatlantické smlouvy, kde je vojenský útok pouze jednou z možných reakcí. Navíc Severoatlantická smlouva (v článku 6) omezuje pole působnosti nad obratník Raka.

2.2.4 Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

Důležitou mírovou iniciativou v rámci té širší evropské bezpečnostní obranné politiky byl tzv. helsinský mírový proces v Helsinkách, započatý v roce 1973, který vyústil v závěrečný akt podepsaný v Helsinkách zástupci 33 evropských států, USA

a Kanady. K podpisovému aktu došlo na závěr Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE) v srpnu 1975. V lednu 1995 byla KBSE přejmenována na Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě ("OBSE").²³

Závěrečný akt KBSE byl složen z pěti částí:

- otázky bezpečnosti v Evropě,
- spolupráce v oblasti ekonomiky, vědy a techniky,
- bezpečnost a spolupráce států při Středozemním moři,
- spolupráce v oblasti humanitární atd.,
- pokračování procesu KBSE, vč. dohody o uskutečnění Bělehradské schůzky účastníků KBSE v roce 1977: Závěrečný akt KBSE byl důležitým milníkem, ale proces pokračoval i po jeho podepsání.

Vzhledem k překrývající se členské základně je pochopitelně spolupráce OBSE s EU velmi těsná. Ve Vídni sídlí stálá delegace EU pro mezinárodní organizace, která spolupráci Unie s OBSE denně koordinuje. Blízká spolupráce v prevenci konfliktů na diskuzní i praktické úrovni je ukotvena přímo v Článku 10 Lisabonské smlouvy: EU má „zachovávat mír, předcházet konfliktům a posilovat mezinárodní bezpečnost v souladu s cíli a zásadami Charty Organizace spojených národů, jakož i v souladu se zásadami Helsinského závěrečného aktu a s cíli Pařížské charty²⁴. Až do podpisu Procedurálních pravidel v roce 2006 ovšem nebyly vztahy mezi EU a OBSE formálně upraveny.²⁵

²³ **PIKNA, Bohumil.** Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy). 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 30 ISBN 978-80-7201-889-5

²⁴ Pařížské chartě pro novou Evropu je listina původně přijat 34 zemích na konci summitu v Paříži pořádané Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE) ze dne 19 na 21. listopadu 1990; v kontextu znovusjednocení Německa a pádu komunistických režimů v Evropě

²⁵ Euroskop: OBSE. *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2023-08-02]. Dostupné z:

<https://euroskop.cz/evropska-unie/politiky-eu/zahranici-a-bezpecnost/vnejsi-vztahy/nejdulezitejsi-orpriáanizace/obse/>

2.3 Předmět a cíle SZBP EU (EBOP/SBOP EU)

Pilířová struktura EU, zavedená Maastrichtskou smlouvou, byla zrušena s platností Lisabonské smlouvy (prosinec 2009). Kdybyly všechny tři pilíře nahrazeny jediným všezastřešujícím právním rámcem EU. Přesto si však SZBP EU podržel některá specifika, která jí vydělují od ostatních úrovní hospodářského práva a ponechávají v rozhodování v této oblasti vládní, a nikoliv nadnárodní atributy.

Cílem Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU je umožnit všem 27 členským zemím, aby získaly na světové scéně větší váhu, než kdyby jednaly samostatně. Kromě zachování míru a posílení mezinárodní bezpečnosti tato politika usiluje o podporu demokracie, právního státu a dodržování lidských práv a svobod na celém světě.

V hlavě V. kapitole 2. SEU, je upravena podrobněji oblast práva EU dotýkající se SZBP. Tato oblast vnější činnosti Unie lze dále členit na dvě části:

- zahraničně-politickou,
- bezpečnostně-obrannou,

Bezpečnostní aspekty společné zahraniční politiky a vytváření společné obrany byly jako jeden ze základních cílů společné zahraniční a bezpečnostní politiky poprvé zmíněny již Maastrichtskou smlouvou (platnost nabyta v roce 1993). Tato smlouva definovala jako vrcholnou fázi evropské integrace v oblasti zahraniční politiky vytvoření společné evropské obrany.²⁶

Obečným cílem je tedy směřování SZBP EU ke společné obraně jako jedné z cest k posilování evropské identity a nezávislosti, a to při podpoře míru, bezpečnosti a pokroku v Evropě a ve světě. Dalším podstatným cílem SZBP EU je také snaha o solidární pomoc státům, regionům i konkrétním osobám při překonávání přírodních či člověkem způsobených katastrof.

²⁶ BRUNOVÁ, Markéta a Martin JANKŮ. Evropské právo a bezpečnost. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2022. Educopress, s.37. ISBN 978-80-7408-244-3.

Lisabonskou smlouvou (platnost od roku 2009) byla zřízena diplomatická složka EU, Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ), která je podřízena Vysokému představiteli Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku (dále též „Vysoký představitel“).²⁷

Dále v této práci budou charakterizována vybraná pravidla primárního či sekundárního unijního (evropského) práva, kde se práce bude zaměřovat na některé oblasti SZBP EU, podrobněji pak na společnou bezpečnostně-obrannou politiku EU (SBOP EU) a právní nástroje jejího zajišťování. Účelem vymezení SBOP EU je zajistit Unii operativní schopnost použít civilních či vojenských prostředků k ochraně své i mezinárodní bezpečnosti.²⁸

2.4 Prameny práva SZBP EU

Legislativní základ SZBP na úrovni primárního práva tvoří ustanovení článků 25, 28-31, 37 a 41 nacházející se v hlavně V. SEU. Články smlouvy stanovují zásady, mechanismy a postupy pro provádění SZBP.

Mezi další prameny můžeme uvést:

- programový dokument „Sdílená vize, společný postup: silnější Evropa“ z roku 2016 obsahující globální strategii zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie. Globální strategie tak stanoví hlavní zájmy a zásady EU pro rozvoj vnějších vztahů a jejím cílem je dát členským státům EU sdílené hodnoty a společný směr,

²⁷BRUNOVÁ, Markéta a Martin JANKŮ. *Evropské právo a bezpečnost*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2022. Educopress, s.37.ISBN 978-80-7408-244-3.

²⁸BRUNOVÁ, Markéta a Martin JANKŮ. *Evropské právo a bezpečnost*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2022. Educopress, s.37.ISBN 978-80-7408-244-3.

- mezinárodní smlouvy a dohody.²⁹

2.5 Globální strategie pro SZBP EU

Globální strategie nazvaná „Sdílená vize, společný postup: silnější Evropa: Globální strategie pro zahraniční a bezpečnostní politiku EU“ byla přijata Radou EU v červnu 2016. Byla výsledkem dvou let společných úvah institucí EU a členských států, ale také občanské společnosti a akademické obce. Jejím cílem zajištění toho, aby EU dokázala účinněji čelit různým výzvám v oblastech jako je:

- energetická bezpečnost,
- migrace,
- změna klimatu,
- násilný extremismus,
- hybridní hrozby.

Mezi hybridní hrozby zahrnujeme širokou škálu metod, resp. aktivit vyvíjených nepřátelskými státními nebo nestátními subjekty koordinovaných způsobem s cílem zaměřit se na zranitelná místa demokratických států a institucí, a přitom zůstat pod hranicí formálně vyhlášené války.

Globální strategii stanovuje pět hlavních priorit, jak je schválila Rada EU:

- priorita bezpečnosti a obrany-směřuje ke zlepšení ochrany EU a jejich občanů, podpoře vládám při společném budování vojenských kapacit a lépe reagovat na krize. Mezi opatření ke zlepšení bezpečnosti EU patří evropský obranný akční plán (viz dále),

²⁹BRUNOVÁ, Markéta a Martin JANKŮ. *Evropské právo a bezpečnost*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2022. Educopress, s.41. ISBN 978-80-7408-244-3.

- budování udržitelnosti státu a společnosti podporou kvalitní veřejné správy a odpovědných institucí a úzkou spoluprací s občanskou společností. Podpora je zaměřena na okolní regiony na jihu a na východě,
- integrovaný přístup ke konfliktům a krizím prostřednictvím plného zapojení do všech fází konfliktu a konzistentního využívání všech politik, které má EU k dispozici na různých úrovních veřejné správy,
- spolupracující regionální řády budou podporovat dobrovolné formy regionální správy na celém světě, které státům a národům umožní:
 - lépe zvládat bezpečnostní zájmy,
 - využívat ekonomických výhod globalizace,
 - plněji vyjádřit své kultury a národní identity,
 - ovlivňovat světové dění,
- globální vládnutí založené na pravidlech: EU dodržuje svůj základní postoj k mnohostrannému mezinárodnímu řádu založenému na závazných pravidlech a snaží se tento řád reformovat, transformovat a rozšířit.

Po třech letech implementace globální strategie vydala Komise EU 13. června 2019 dokument Globální strategie Evropské unie-bilance po třech letech a výhled do budoucnosti.³⁰

³⁰BRUNOVÁ, Markéta a Martin JANKŮ. *Evropské právo a bezpečnost*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2022. Educopress, s.41-42. ISBN 978-80-7408-244-3.

2.6 Klíčové orgány EU působící v oblasti SZBP EU

2.6.1 Evropská služba pro vnější činnost a delegace EU (ESVČ)

Právní úpravu obsahuje Rozhodnutí Rady 2010/427/EU ze dne 26. července 2010 o organizaci a fungování Evropské služby pro vnější činnost. Účelem této právní úpravy je upravit organizaci a fungování Evropské služby pro vnější činnost (ESVČ), která byla vytvořena Lisabonskou smlouvou (platnost od roku 2009) za účelem podpory Vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku při plnění jeho úkolů týkajících se provádění vnější politiky EU.

ESVČ je podřízena vedení Vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a poskytuje mu podporu v následujících oblastech:

- provádění společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU (SZBP EU) včetně společné bezpečnostní a obranné politiky (EBOP EU),
- předsednictví v Radě EU pro zahraniční věci, místopředsednictví Evropské komise v oblasti vnějších vztahů,
- asistuje generálnímu sekretariátu Rady, Komisi a diplomatickým službám zemí EU, aby zajistila konzistentnost vnější činnosti EU,
- podporuje Komisi během vypracování a provádění programů a finančních nástrojů vnější činnosti EU,
- ESVČ jako celek se člení na generální ředitelství, které se zabývá následujícími oblastmi:
 - zeměpisné oblasti činnosti zahrnující všechny země a všechny regiony světa,
 - lidská práva, globální a mnohostranné otázky,
 - SBOP EU a reakce na krize.

ESVČ sídlí v Bruselu, a je řízena generálním tajemníkem, kterému jsou nápomocni tři náměstci generálního tajemníka, a všichni tito pracovníci působí pod vedením Vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku

2.6.2 Vysoký představitel EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku

Funkce Vysokého představitele byla vytvořena Amsterodamskou smlouvou z roku 1999, ačkoliv povinnosti ve věcech externích politik byly sdíleny s evropským komisařem pro vnější vztahy. Lisabonská smlouva z roku 2009 povinnosti Vysokého představitele rozšířila a rovněž ho učinila místopředsedou Komise, aby ze své pozice lépe a konzistentněji reprezentoval EU a její zahraničně-politické cíle.

Vysoký představitel EU pro zahraniční a bezpečnostní politiku (dále Vysoký představitel) má za úkol koordinovat a provádět společnou zahraniční a bezpečnostní politiku (SZBP EU) a také společnou bezpečnostní a ochrannou politiku (SBOP EU)³¹.

Vysokého představitele jmenuje na dobu pěti let kvalifikovanou většinou Evropská rada (se souhlasem předsedy Evropské komise). Jmenování vysokého představitele podléhá také schválení Evropským parlamentem v souladu s článkem 17 Smlouvy o Evropské unii. Důvodem je to, že vysoký představitel je rovněž jedním z místopředsedů Evropské komise a jmenování Evropské komise jako celku vyžaduje souhlas Evropského parlamentu.

K povinnostem Vysokého představitele patří:

- přispívat k vytváření SZBP tím, že předkládá návrhy Radě EU a Evropské radě,
- zajišťovat provádění přijatých rozhodnutí,
- v postavení místopředsedy Komise se stará o to, že vnější činnost EU obecně je v oblastech rozvojové pomoci, obchodu, humanitární pomoci a reakci na krize konzistentní a účinná,
- předsedat setkáním ministrů zahraničních věcí v rámci Rady EU,
- zastupovat EU v záležitostech týkajících se SZBP,

³¹ BRUNOVÁ, Markéta a Martin JANKŮ. *Evropské právo a bezpečnost*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2022. Educopress, s.39. ISBN 978-80-7408-244-3.

- k jeho dalším povinnostem patří vedení Evropské obranné agentury a Ústavu evropské unie pro studium bezpečnosti, v plnění povinností pomáhá Vysokému představiteli ESVČ.

2.6.2.1 Zvláštní zástupci EU

Zvláštní zástupci EU prosazují politiku a zájmy EU v konkrétních regionech a zemích a zabývají se otázkami zvláštního významu či zájmu pro EU. Hrají aktivní úlohu v úsilí o upevnění míru, stability a právního státu. První zvláštní zástupci byli jmenováni v roce 1996. V současnosti podporuje činnost Vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku (Vysoký představitel) devět zvláštních zástupců EU.

3 Společná bezpečnostní a obranná politika EU (SBOP EU)

3.1 Stručná charakteristika a stručný úvod k SBOP EU

Společná bezpečnostní a obranná politika EU je nedílnou součástí SZBP. Jejím cílem je vytváření kapacit pro vlastní stabilizační operace EU a budování vojenských a civilních kapacit.

Za moment zrození EBOP EU (tj. předchůdce SBOP) se považuje setkání Evropské rady v Kolíně nad Rýnem v červnu 1999, kde hlavy států a vlád EU přijaly „Prohlášení k posílení Společné evropské bezpečnostní a obranné politiky“. Závěry Evropské rady z Helsinek z roku 1999 upřesnily logiku EBOP EU: „Evropská rada zdůrazňuje svou odhodlanost přivést Unii do pozice, kdy by činila nezávislé rozhodnutí, a v případech, kdy se nezúčastní NATO jako celek, by v reakci na mezinárodní krize vedla a prováděla vojenské operace pod vedením EU. Je přitom třeba vyvarovat se zbytečné duplicity. Tento proces neznamená vytvoření evropské armády.“ Vstup Lisabonské smlouvy v platnost (v prosinci roku 2009) se stal důležitým mezníkem ve vývoji SBOP EU, který umožnil další posílení jejího institucionálního rámce a přinesl důležité nové prvky, např. koncept stálé strukturované spolupráce (PESCO; viz dále), posílené spolupráce či klauzuli solidarity.³²

Pro jasnější pochopení EBOP EU a SBOP EU; O SBOP EU je možno mluvit až s platností Lisabonské smlouvy, kdy tato jedna ze společných politik byla posílena. Tedy v roce 1999 vzniká EBOP EU platností Amsterodamské smlouvy z roku 1999, právě platností Lisabonské smlouvy v prosinci roku 2009 se EBOP EU nazývá SBOP EU.

³²SZBP EU (SBOP EU). Ministerstvo zahraničních věcí ČR [online]. [cit. 2023-07-05]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/index.html

3.2 Cíle SBOP EU

Vytváří rámec pro vojenské a obranné aspekty politiky EU. SBOP EU byla vytvořena podepsáním Lisabonské smlouvy v roce 2007 (platnost od prosince 2009), rozšiřuje někdejší evropskou bezpečnostní a obrannou politiku (EBOP EU) a nahrazuje jí. Cílem této politiky je vytvoření společné evropské obranné schopnosti EU.

Hlavním cílem SBOP EU je progresivní utváření společné obranné politiky EU, která vede ke společné obraně, když tak jednomyslně rozhodne Evropská rada. K tomu jsou členské země EU zavázány poskytovat své civilní a vojenské schopnosti Unii. Přitom všem však nemůže ovlivňovat specifický charakter bezpečnostní a obranné politiky v některých oblastech a musí respektovat závazky členských zemí v NATO. Jedna z nejdůležitějších věcí, co Lisabonská smlouva vytvořila, bylo ustanovení o vzájemné obraně, které je klíčovým prvkem SBOP EU.

Země EU jsou zavázány přijímat opatření s cílem zlepšit své vojenské schopnosti. Evropská obranná agentura (EDA) je zvláštním orgánem EU podporujícím tato opatření. Ze své práce se zodpovídá Radě EU a jeho úkoly se týkají:

- stanovování cílů pro země EU v oblasti vojenských schopností,
- zavádění a správy programů zaměřených na dosažení stanovených cílů,
- harmonizace operačních potřeb zemí EU prostřednictvím koncepce „sdružování a sdílení vojenských schopností“,
- řízení činnosti výzkumu v otázkách obrany (22 prioritních oblastí včetně elektronického hardwaru, systémů proti pozemním minám a fyzické ochrany), posilování výrobní a technologické základny odvětví obrany, zajištění toho, aby vojenské výdaje byly účinnější.³³

³³³³BRUNOVÁ, Markéta a Martin JANKŮ. *Evropské právo a bezpečnost*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2022. Educopress, s.51. ISBN 978-80-7408-244-3.

3.3 Právní rámec SBOP EU

SBOP je popsána ve Smlouvě o Evropské unii (SEU).

Fungování SBOP EU je konkrétně vysvětleno v hlavě V (Obecná ustanovení o vnější činnosti Unie a zvláštní ustanovení o společné zahraniční a bezpečnostní politice), kapitole 2 (Zvláštní ustanovení o společné zahraniční a bezpečnostní politice) a oddíle 2 (Ustanovení o společné bezpečnostní a obranné politice) Oddíl 2 obsahuje pět článků: články 42 až 46 Smlouvy o Evropské unii (SEU).

Úloha Evropského parlamentu v rámci SZBP EU a SBOP EU je vymezena v hlavě V kapitole 2 oddíle 1 (Společná ustanovení) a článku 36 a mechanismy financování obou politik jsou stanoveny v článku 41 Smlouvy o Evropské unii (SEU)

SBOP je dále popsána v protokolech a prohlášeních k Lisabonské smlouvě, zejména v protokolech č. 1 (o úloze vnitrostátních parlamentů v Evropské unii), 10 (o stálé strukturované spolupráci zřízené článkem 42 Smlouvy o Evropské unii) a 11 (k článku 42 Smlouvy o Evropské unii), jakož i v prohlášeních 13 a 14 (Prohlášení o společné zahraniční a bezpečnostní politice).³⁴

SBOP EU respektuje jak neutralitu některých členských států, tak závazky NATO.

Potřeby SBOP EU určuje a plnění závazků členských států v SBOP kontroluje Agentura pro oblast rozvoje obranných schopností, výzkumu, pořízování a vyzbrojování („Evropská obranná agentura“, čl. 45 SEU).

Členské státy s vyššími vojenskými schopnostmi, jež přijaly přísnější závazky k vedení těch nejnáročnějších misí, naváží v rámci UNIE stálou strukturovanou spolupráci (více dále) (čl. 42, čl. 46 SEU). Mise může na základě rozhodnutí Rady provádět i jen skupina několika členských států (čl. 44 SEU; druh posílené spolupráce). Rada přijímá rozhodnutí o misích; VP-ZVBP pod vedením Rady

³⁴*Fakta a čísla o EU: Společná bezpečnostní a obranná politika EU* [online]. [cit. 2023-08-16]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/159/spolecna-bezpecnostni-a-obrana-politika>.

a v úzkém a stálém styku s Politickým a bezpečnostním výborem zajišťuje koordinaci civilních a vojenských aspektů těchto misí.³⁵

3.4 Struktury, orgány, organizace, instituce a provádění SBOP EU

Ústřední institucionální úlohu zastává vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který rovněž působí jako místopředseda Evropské komise. Od prosince 2019 je místopředsedou komise, vysokým představitelem Joseph Borrell. Předsedá Radě pro zahraniční věci ve složení ministrů obrany, která je rozhodovacím orgánem SBOP. Je odpovědný za předkládání návrhů SBOP členskými státy. Vysoký představitel, místopředseda Komise stojí v čele Evropské služby pro vnější činnost (ESVČ) a je ředitelem Evropské obranné agentury (EDA).³⁶

SBOP EU se opírá o stálé se vyvíjející úpravy společné zahraniční politiky (čl. 23 an. SEU a speciální úpravy v čl. 42-46 SEU), která je pak doplňována sekundárním právem (úmluvy, rozhodnutí, stanoviska, akce apod.). Páteř institucionální pak představují Evropská rada, Rada EU, Vysoký představitel pro zahraniční a bezpečnostní politiku a dále Evropská komise a Evropský parlament.

Jedna z institucí EU ovlivňující SZBP EU (SBOP EU) je Evropský parlament. Evropský parlament sice ovlivňuje SZBP EU (SBOP EU), ale jen v omezené míře. Je konfrontován a informován. Nepodílí se na spolurozhodování společně s Radou EU. Evropský parlament podporuje integraci a spolupráci EU v oblasti obrany. Evropský parlament dohlíží na SBOP EU a z vlastního podnětu se v těchto záležitostech může obracet na vysokého představitele, místopředsedu Evropské komise a na Radu EU (čl. 36 Smlouvy o EU) Dále vykonává kontrolu nad rozpočtovou oblastí SBOP (čl. 41 Smlouvy o EU) Dvakrát ročně pořádá Evropský

³⁵ SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, s. 414-415. ISBN 978-80-7400-752-1

³⁶ Fakta a čísla o EU: Společná bezpečnostní a obranná politika EU [online]. [cit. 2023-08-16]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/159/spolecna-bezpecnostni-a-obrana-politika>

parlament rozpravy o pokroku při provádění SZBP EU a SBOP EU a přijímá zprávy: zprávu o pokroku SBOP EU, kterou navrhuje Výbor pro zahraniční věc, a zprávu o pokroku SBOP EU, kterou vypracoval podvýbor SEDE. Na základě protokolu č. 1 k Lisabonské smlouvě pořádá Evropský parlament od roku 2012 spolu s parlamenty členských států dvakrát ročně meziparlamentní konference, na nichž se jedná o otázkách spojených s SZBP EU (SBOP EU).

Smlouva obecně umožňuje Evropskému parlamentu plně sehrávat úlohu při rozvoji SBOP EU čímž, z něj činí partnera při utváření vnějších vztahů EU a řešení bezpečnostních výzev. Aby plně dostal své úloze, organizuje Evropský parlament pravidelné debaty, slyšení a semináře věnované tématům, k nimž patří civilní a vojenské mise SBOP EU, mezinárodní krize s dopady na oblast bezpečnosti a obrany, mnohostranné rámce pro bezpečnost, otázky kontroly a nešíření zbraní, boj proti terorismu a organizované trestné činnosti, osvědčené postupy pro zlepšení účinnosti bezpečnosti a obrany a právní a institucionální vývoj EU v těchto oblastech.³⁷

Evropská rada a Rada Evropské unie přijímají rozhodnutí týkající se SBOP jednomyslně (čl. 42 SEU). Některé důležité výjimky představují rozhodnutí týkající se Evropské obranné agentury (EDA, čl. 45 Smlouvy o EU) a stálé strukturované spolupráce (PESCO, čl. 46 Smlouvy o EU), kde se hlasuje kvalifikovanou většinou.³⁸

Rada EU vymezuje také cíle SBOP EU (čl. 42/3 SEU), též rozhoduje v některých otázkách misí a zejména v otázce stálé strukturované spolupráce (SSS; viz dále). Kromě toho je hlavním prováděcím orgánem pro oblast rozvoje obranných

³⁷Fakta a čísla o EU: Společná bezpečnostní a obranná politika EU [online]. [cit. 2023-08-16]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/159/spolecna-bezpecnostni-a-obranna-politika>

³⁸Fakta a čísla o EU: Společná bezpečnostní a obranná politika EU [online]. [cit. 2023-08-16]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/159/spolecna-bezpecnostni-a-obranna-politika>; dále také TOMÁŠEK, Michal. Smlouva o fungování EU: Smlouva o EU ; Lístina základních práv EU : komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-508-5.

schopností, výzkumu, pořízování a vyzbrojování Evropská obranná agentura (EOA). EOA určuje operativní potřeby, podporuje opatření k jejich uspokojování, přispívání v oblasti obrany apod. EOA se však též podílí na tvorbě evropské politiky obranyschopnosti a vyzbrojování (viz čl. 42/3 třetí pododst. SEU).³⁹

V oblasti SBOP EU spolupracují s Politickým a bezpečnostním výborem (PSC) zejména tři orgány:

- Vojenský výbor (EUMC) radí PSC ve všech otázkách vojenského zvládní krizí,
- Výbor pro civilní aspekty zvládní krizí (CIVCOM) dává doporučení a přijímá stanoviska ohledně civilního zvládní krizí,
- Politicko-vojenská skupina (PMG) zpracovává veškerá překrývající se politicko-vojenská témata.

EU nedisponuje vlastním stálým velitelstvím, které by mohlo samostatně plánovat a provádět vojenské operace. V současné době může být vedení operace zajišťováno jen členskými státy, které nahlásily EU své národní velitelství schopné nasazení pro tento účel. Jsou to Německo (Postupim), Francie (MontValérien), Řecko (Larissa), Velká Británie (Northwood) a Itálie (Řím). Od roku 2007 je rovněž možné využít Operační centrum EU. Při operacích EU typu Berlín plus – tzn. s použitím prostředků a způsobilosti NATO – je zřízeno velitelství EU při SHAPE.

Ke zlepšení své schopnosti rychlého zvládní krizí (rapid response) přijala EU koncepci ustavení bojových uskupení, tzv. EU Battlegroups (EU BGs). Battlegroups jsou síly o velikosti cca 1500 vojáků nasaditelné do 5–10 dnů a se schopností se udržet bez vnější podpory na místě po dobu 30 dnů. Se začátkem roku 2007 bylo dosaženo plných operačních schopností. EU by měla mít v pohotovosti vždy dvě uskupení. Aktuální však zůstává otázka zlepšení fungování a naplněnosti EU BGs, včetně koncepčnějšího začlenění EU BGs do celkového systému rychlé reakce EU.

³⁹TICHÝ, Luboš. *Evropské právo*. 5., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 648. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-546-6

Dlouhodobým nedostatkem je neexistence závazku definovat způsob generování následných sil (follow-on forces).

3.4.1 Stálá strukturovaná spolupráce

Do SBOP EU byl Lisabonskou smlouvou začleněn koncept tzv. stálé strukturované spolupráce, jenž umožňuje, aby členské státy, jejichž vojenské schopnosti splňují vyšší kritéria a které přijaly v této oblasti přísnější závazky s ohledem na vedení nejnáročnějších misí, mohly navázat v rámci Unie užší spolupráci. SEU stanovuje postup pro zapojení členského státu do stálé strukturované spolupráce i pro pozastavení jeho účasti, pokud již nebude splňovat daná kritéria nebo nebude schopen dostát svým závazkům stanoveným v Protokolu o stálé strukturované spolupráci. O ustavení stálé strukturované spolupráce, o přibírání nových členů do ní, i o vylučování těch, kteří již stanoveným kritériím nevyhovují, se má rozhodovat vždy kvalifikovanou většinou.⁴⁰

EU může využívat civilní i vojenské prostředky mimo EU pro udržení míru, předcházení konfliktům a posilování mezinárodní bezpečnosti. Toto jsou typy úkolů, které lze provádět v rámci SBOP EU:

- humanitární a záchranné operace,
- předcházení konfliktům,
- úkoly bojových jednotek při řešení krizí,
- společné operace odzbrojování,
- poradenství ve vojenských otázkách a poskytování pomoci,
- úkoly při stabilizaci situace po skončení konfliktu.

Rada EU definuje cíle úkolů a podmínky pro jejich provádění. Provedení úkolu může delegovat na členský stát, jenž je k tomu ochoten a schopen. Země EU pověřené provedením úkolů jedná ve spolupráci s Vysokým představitelem pro

⁴⁰ SZBP EU (SBOP EU). Ministerstvo zahraničních věcí ČR [online]. [cit. 2023-07-05]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/index.html

zahraniční věci a bezpečnostní politiku a musí pravidelně informovat Radu EU o dosaženém pokroku.⁴¹

3.4.2 Stálá strukturovaná spolupráce v oblasti obrany a bezpečnosti (PESCO)

Základní úpravu tvoří dva předpisy sekundárního práva, a to:

- Rozhodnutí Rady EU (SZBP EU) 2017/2315 ze dne 11. prosince 2017, kterým se zřizuje stálá strukturovaná spolupráce a stanoví seznam zúčastněných členských států,
- Rozhodnutí Rady EU (SZBP EU) 2018/340 ze dne 6. března 2018, kterým se stanoví seznam projektů, jež mají být rozvíjeny v rámci stálé strukturované spolupráce.

Rozhodnutím z roku 2017 stanoví stálou strukturovanou spolupráci mezi zeměmi EU s cílem zvýšit jejich efektivitu v oblasti řešení bezpečnostních výzev a směřovat k další integraci a posílení spolupráce v oblasti obrany v rámci EU. Stanoví také seznam zúčastněných zemí EU.

Rozhodnutí z roku 2018 stanoví seznam prvních kooperativních projektů týkajících se oblastí, jako je výcvik, rozvoj schopnosti a operační připravenost.

Stálá strukturovaná spolupráce byla poprvé nastíněna v čl. 42 odst. 6 a článku 46 SEU, ale také v protokolu č. 10 k Lisabonské smlouvě.⁴²

Zúčastněné země EU vyvíjejí projekty a vzájemně spolupracují s cílem:

- vylepšit vojenský výcvik a cvičení,
- společně posílit svoje schopnosti, mimo jiné i v kyberprostoru.

⁴¹BRUNOVÁ, Markéta a Martin JANKŮ. *Evropské právo a bezpečnost*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2022. Educopress, s. 51-52. ISBN 978-80-7408-244-3

⁴²BRUNOVÁ, Markéta a Martin JANKŮ. *Evropské právo a bezpečnost*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2022. Educopress, s. 52. ISBN 978-80-7408-244-3

Účast je dobrovolná a rozhodování zůstává v kompetenci jednotlivých členských států. Zohledňuje se zvláštní povaha jejich bezpečnostních a obranných politik.

Součástí stálé strukturované spolupráce se rozhodlo být 25 z 27 zemí EU: Belgie, Bulharsko, ČR, Německo, Estonsko, Irsko, Řecko, Španělsko, Francie, Chorvatsko, Itálie, Kypr, Lotyšsko, Litva, Lucembursko, Maďarsko, Nizozemsko, Rakousko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko, Slovensko, Finsko a Švédsko.

Zúčastněné státy se dohodly na spolupráci s cílem dosáhnout schválených cílů v oblasti bezpečnosti a obrany a zavazují se k „přísnějším společným závazkům“ v následujících pěti oblastech, které jsou stanoveny v protokolu č. 10:

1. Investice do obranného vybavení

- pravidelně zvyšovat národní rozpočty na obranu,
- zvýšení výdajů na investice do obrany na 20% celkových výdajů na obranu,
- zvýšení počtu společných a partnerských projektů v oblasti strategických obranných schopností,
- zvýšení výdajů na vědecký výzkum a technologie v oblasti obrany na 2 % celkových výdajů.

2. Harmonizace, sdružování zdrojů a omezení duplicity

- hrát významnou roli v rozvoji kapacit v souladu s ambicemi EU,
- podporovat koordinované roční hodnocení v oblasti obrany (CARD),
- intenzivně zapojovat Evropský fond pro obranu (European Defence Fund) do zadávání zakázek v nadnárodním měřítku,
- vypracovat harmonizované požadavky pro všechny projekty zaměřené na rozvoj kapacit ve spolupráci s Inovačním centrem EDA (viz dále),

- zvážit možnost společného využití existujících kapacit,
- zintenzivnit spolupráci v oblasti kybernetické obrany.

3. Dostupnost a schopnost nasazení sil

- zajistit dostupnost jednotek pro strategické nasazení,
- vytvořit databázi kapacit připravených k rychlému nasazení,
- usilovat o urychlené přijetí politického závazku na úrovni státu, včetně případného přezkumu vnitrostátních rozhodovacích procesů,
- podpora personálu, vybavení a výcviku pro operace a mise SZBP,
- zjednodušit a standardizovat přeshraniční vojenskou přepravu pro rychlé nasazení,
- dohodnout se na společných hodnotících a validačních kritériích pro skupiny bojového nasazení EU v souladu s kritérii NATO,
- dohodnout společné technické a operativní standarty sil pro zajištění interoperability s NATO.

4. Překonávání nedostatečných kapacit

- napomáhat k překonání nedostatečných kapacit zjištěných dle kapacit a koordinovaného každoročního přezkumu v oblasti obrany a hodnocení CARD, posílení Evropské technologické a průmyslové základny obrany (EDTIB),
- preferovat partnerský přístup k řešení nedostatků na národní úrovni,
- zúčastnit se alespoň jednoho projektu v rámci PESCO, zahrnujícího strategické kapacity.

5. Evropská obranná agentura (EDA) a obranný průmysl

- využívat Evropskou obrannou agenturu jako fórum pro společný rozvoj kapacit a pro správu programů zvážit využití Organizace pro vzájemnou spolupráci v oblasti vyzbrojování (OCCAR),

- zajistit, aby projekty přispívaly k větší konkurenceschopnosti evropského obranného průmyslu,
- zajistit, aby partnerské programy měly pozitivní dopad na Evropskou technologickou a průmyslovou základnu obrany (EDTIB).

Aby zúčastněné země EU doložily svou schopnost a ochotu plnit dohodnuté závazky se předložit vnitrostátní prováděcí plán, ve kterém nastíní svou schopnost jejich splnění.

Roku 2018 byl přijat prováděcí harmonogram stálé strukturované spolupráce, který zemím EU poskytuje strategické směry a pokyny. Stanovil také časový plán pro dohodu o možných budoucích projektech a hlavní zásady pro projekty, bude Rada EU přijímat v dalším období.⁴³

3.4.3 Evropský obranný akční plán (Akční plán)

Komise přijala v delegované pravomoci Sdělení 2016/950 Final – Evropský obranný akční plán (Akční plán).

Cílem tohoto sdělení je:

- zlepšit efektivnost výdajů spojených s obrannou schopností zemí EU,
- sloučit zdroje k posílení bezpečnosti občanů EU,
- vytvořit konkurenceschopnější a inovativnější průmyslovou základnu v obranném sektoru.

Akční plán se člení na tři oblasti:

1. Zřízení evropského fondu pro obranu s dvěma finančními strukturami:

⁴³BRUNOVÁ, Markéta a Martin JANKŮ. *Evropské právo a bezpečnost*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2022. Educpress, s. 52-53. ISBN 978-80-7408-244-3

- Výzkum: celkem 90 milionů eur do roku 2020, po roce 2020 500 milionů eur ročně na financování kooperativního výzkumu v oblasti inovativních obranných technologií (např. elektronika, šifrovaný software nebo robotika).
 - Kapacity: přibližně 5 miliard eur ročně (upřesní EK), umožňující zemím EU společný nákup určených produktů (např. bezpilotní technologie nebo helikoptéry), aby se snížily náklady. O těchto kapacitách budou rozhodovat členské státy EU, jež je budou i vlastnit.
2. Podpora investic do dodavatelského řetězce v sektoru obrany:
- Komise podporuje úsilí Evropské investiční banky o zlepšení přístupu k financování pro dodavatelský řetězec v sektoru obrany, jehož jádro tvoří především malé a střední podniky. Kromě toho EK v souladu s plánem pro odvětvovou spolupráci v oblasti kvalifikace podporuje spolupráci v sektoru obrany, aby zajistila, že lidé budou mít správné kvalifikace pro tvorbu inovací.
3. Posílení jednotného trhu EU v oblasti obrany:
- EK řeší roztržitost trhu a napomáhá vyšší konkurenceschopnosti v sektoru obrany, činí kroky pro zlepšení hospodářské soutěže v celé EU v souvislosti s veřejnými zakázkami v sektoru obrany. Podniky by tak mohly snadněji působit přes hranice, zatímco země EU by zvýšily efektivnost státních investic.
 - K dosažení tohoto cíle EK navrhla revize směrnice o veřejných zakázkách a směrnice o transferech (Směrnice 2009/43/ES o zjednodušení podmínek transferů produktů pro obranné účely v rámci EU).

Akční plán nemá za cíl vytvoření armády EU, nýbrž vytvoření podmínek pro intenzivnější spolupráci států v sektoru obrany s cílem zvýšit efektivnost výdajů na

obranu a vytvořit podmínky pro pevnou, konkurenceschopnou a inovativní průmyslovou základnu obrany.

Priority evropského fondu pro obranu určuje koordinační výbor, v němž jsou zastoupen členské země, Vysoký představitel pro zahraniční věci Unie a bezpečnostní politiku EU, Evropská obranná agentura, EK a klíčoví aktéři odvětví.⁴⁴

3.4.4 Agentury a další orgány SBOP EU

3.4.4.1 Evropská obranná agentura (EDA)

EDA byla zřízena v roce 2004. Od té doby byla provedena řada změn, pokud jde o její statut, sídlo a způsob fungování.

V současnosti základní úpravu tvoří předpis sekundárního práva, a to Rozhodnutí (SZBP EU) 2015/1835 – status, sídlo a provozní pravidla Evropské obranné agentury. Stanoví pravidla fungování EDA, čímž poskytuje právní a institucionální rámec, který zemím EU umožní spolupracovat při rozvoji vojenských schopností v rámci SZBPEU, a zejména SBOP EU.

EDA má tyto úkoly:

- přispívat k určení cílů vojenských schopností zemí EU a hodnotit závazky týkající se schopností,
- podporovat harmonizaci operativních potřeb (např. podporou a koordinací harmonizace v oblasti vojenských potřeb nebo podporou nákladově efektivních a účinných výběrových řízení určováním a šířením osvědčených postupů),
- navrhovat projekty pro plnění cílů z hlediska vojenských schopností a zajišťovat koordinaci programů prováděných zeměmi EU,

⁴⁴BRUNOVÁ, Markéta a Martin JANKŮ. *Evropské právo a bezpečnost*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2022. Educopress, s. 53-54. ISBN 978-80-7408-244-3

- podporovat výzkum v oblasti obranných technologií a koordinovat a plánovat společnou výzkumnou činnost,
- přispívat k posílení průmyslové základny EU v oblasti obrany a pro zlepšení účinnosti vojenských výdajů,
- usilovat o soudržnost s jinými politikami EU, pokud mají dopad na obranné schopnosti,
- podporovat hlubší spolupráci v oblasti obrany mezi zeměmi EU,
- poskytovat podporu operacím SBOP.

EDA sídlí v Bruselu a je pod politickým dohledem a autoritou Rady EU, které se zodpovídá a od které dostává pokyny. Vedoucím agentury je vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který vede řídicí výbor a zajišťuje vazbu mezi agenturou a Radou EU. Za kontrolu a koordinaci práce EDA odpovídá ředitel EDA, kterému je nápomocen náměstek. Jsou jmenováni řídicím výborem.

Rozhodovacím orgánem EDA je řídicí výbor, který se skládá z ministrů obrany z každé země EU a zástupce EK. Zasedá každý rok nejméně dvakrát a rozhoduje o záležitostech týkajících se ročního rozpočtu, pracovního programu a nových iniciativ.

Financování provozních nákladů EDA zajišťují země EU (do roku 2022 s výjimkou Dánska) v poměru k výši jejich hrubého národního důchodu. Jednotlivé projekty financují samostatně zúčastněné země EU.

3.4.4.2 Další agentury a instituty SBOP EU

Dalšími agenturami zřízenými a fungujícími v rámci naplňování SBOP EU jsou:

- Satelitní centrum EU (SATCEN),
- Institut EU pro bezpečnostní studia.⁴⁵

3.5 Spolupráce SBOP EU s NATO, OSN a třetími státy

SBOP EU nemá NATO nahrazovat, ale doplňovat. EU by měla být schopna v případech, kdy se neúčastní NATO jako celek, provádět vlastní vojenské operace. Existují zde dvě varianty: operace vedené EU s použitím prostředků a schopností NATO: tzv. operacetype Berlín-plus – příkladem je operace Althea: operace bez jejich použití: tzv. autonomní operace jako jsou mise EUTM Somalia či EU NAVFOR Atalanta. Úzká koordinace mezi EU a NATO má klíčový význam i při posilování vojenských schopností. Napomáhá tomu, aby se rozvoj vojenských schopností ubíral stejným směrem a aby se EU a NATO „navzájem posilovaly“, a nedocházelo ke zbytečným duplicitám.

Spolupráce mezi Evropskou unií a Organizací spojených národů v oblasti civilního a vojenského zvládnutí krizí se v posledních letech rozvinula na úroveň strategického partnerství. Implementace Akčního plánu k prohloubení podpory operací OSN ze strany SBOP z roku 2012 byla završena koncem roku 2014. Konkrétní úspěchy této spolupráce byly zaznamenány v Mali, Demokratické republice Kongo, Somálsku, Afganistánu a Středoafričské republice. V souvislosti s Akčním plánem došlo k posílení koordinace ve fázi plánování misí a operací (EUFOR CAR, EUCAP Sahel Mali) a dále k zesílení spolupráce při výcviku, tvorbě koncepčních dokumentů, cvičeních a procesu reflexe zkušeností. Např. spolupráce mezi OSN a SBOP EU pro roky 2015-2018 se zaměřila na sedm priorit: rychlá reakce na krizi, podpora APSA (African Peace and Security Architecture),

⁴⁵BRUNOVÁ, Markéta a Martin JANKŮ. *Evropské právo a bezpečnost*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2022. Educopress ISBN, s. 54-55. 978-80-7408-244-3

zjednodušení účasti ČS EU na aktivitách OSN k udržení míru, podpora míru, vynucení míru atd., spolupráce v oblasti vlády práva a reformy bezpečnostního a obranného sektoru, podpora v oblasti logistiky výměna informací, follow up implementace Akčního plánu.⁴⁶

Rada EU dne 24. ledna 2022 schválila závěry potvrzující nové priority na období let 2022–2024 v rámci strategického partnerství OSN a EU pro mírové operace a řešení krizí.

Opětovně v nich potvrzuje, že EU a její členské státy jsou pevně odhodlány prosazovat mnohostranný celosvětový řád založený na pravidlech, jehož jádrem je Organizace spojených národů (OSN), a oceňuje úspěchy dlouhodobé spolupráce OSN a EU v oblasti udržování míru a civilního, policejního a vojenského řešení krizí a uznává, že je tato spolupráce oboustranně přínosná.

Rada vítá rozšíření oblasti působnosti priorit s cílem účinněji reagovat na vyvíjející se prostředí hrozeb a průřezové výzvy, jako jsou změna klimatu, přelomové technologie a zavádějící informace, jakož i důsledky globální pandemie COVID-19. Rada EU dále vítá, že mezi průřezové priority byla zařazena problematika dětí a ozbrojených konfliktů, a vítá rovněž zvýšenou pozornost věnovanou agendě v oblasti mládeže, míru a bezpečnosti a posílení společného úsilí OSN a EU v rámci agendy týkající se žen, míru a bezpečnosti a v oblasti genderové rovnosti.

V závěrech se zdůrazňuje, že partnerství s OSN pomáhá EU plnit její úlohu zajišťovatele bezpečnosti a globálního aktéra v oblasti míru a bezpečnosti na podporu účinného multilateralismu.

EU poskytuje OSN politickou podporu, jakož i odborné znalosti, finanční podporu a politický vliv za účelem plnění mandátů OSN. Úzká spolupráce pomáhá misím a operacím OSN a EU jednat účinněji s cílem zajistit faktický dopad v místě

⁴⁶SZBP EU (SBOP EU). *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/index.html

působení. Tato spolupráce má multiplikační účinek a umožňuje EU realizovat její integrovaný přístup.⁴⁷

I nečlenské státy EU se mohou účastnit operací SBOP EU, např. spoluúčastí na nákladech nebo kapacitními příspěvky. Tu platí zejména pro členské státy NATO, které nejsou členy EU, pro kandidátské země a pro regionální partnery (např. africké státy pro mise v Africe). Základním principem spolupráce a kontaktů s partnery je uchování plné rozhodovací autonomie EU, zohlednění zájmů EU. Spolupráce je založena na diferencovaném principu, její míra je v každém jednotlivém případě přímo úměrná vůli a ochotě partnerů přispívat do aktivit EU, strategickým zájmům EU a potencionálu této spolupráce. Od roku 2014 je nově reflektován ve spolupráci s partnery princip „train and equip“, v jehož rámci by EU přispívala formou vybavení a výcviku k rozvoji schopností zemi i organizaci v klíčových regionech. Cílem je, aby partneři byli schopni řešit krize ve svém regionu samostatně a evropské země nemusely v oblasti nasazovat své síly.⁴⁸

⁴⁷ *Strategické partnerství OSN a EU pro mírové operace a řízení krizí* [online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2022/01/24/un-eu-strategic-partnership-on-peace-operations-and-crisis-management-council-conclusions-on-priorities-for-2022-2024/>

⁴⁸ SZBP EU (SBOP EU). *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/index.html

3.6 Mise a operace EU (SBOP EU)

. Cílem SBOP EU je i vytváření kapacit pro vlastní stabilizační operace a budování vojenských a civilních kapacit.

Od roku 2003 a prvních zásahů na západním Balkáně zahájila a provozuje EU 37 operací a misí na třech kontinentech. Od února 2022 probíhá 21 misí a operací SBOP EU (12 civilních misí a 9 vojenských operací, včetně dvou v námořní oblasti). V současné době je v zahraničí nasazeno přibližně 4000 vojenských a civilních zaměstnanců EU. Poslední mise a operace posílily vojenskou kapacitu nigerských ozbrojených sil pro boj proti teroristickým ozbrojeným skupinám (EUMPM Niger), posílily schopnost ukrajinských ozbrojených sil bránit územní celistvost Ukrajiny (EUMAM Ukraine) a přispěly k lidské bezpečnosti v oblastech zasažených konfliktem mezi Arménií a Ázerbájdžánem (EUM Arménie). Rozhodnutí EU o vyslání misí nebo operací se obvykle přijímají na žádost partnerské země anebo na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN.

Rozlišujeme tyto dva typy těchto aktivit:

1. vojenské operace, které se zaměřují na stabilizaci bezpečnostní situace v krizových oblastech a ve vzrůstající míře i na podporu reformy bezpečnostního sektoru v oblasti obrany. Příkladem nedávno zahájených vojenských operací je výcviková mise v Mali (EUTM Mali) a vojenská operace ve Středoafričské republice (EUFOR RCA), na kterou navázala vojenská poradenská mise EUMAM RCA. Dlouhodobě probíhají operace EUFOR Althea v Bosně a Hercegovině, námořní operace EU NAVFOR Atalanta pro boj s piráctvím u somálských břehů. Rozsah vojenských misí SBOP je definován tzv. Petersbergskými úkoly (humanitární úkoly, záchranné mise a mírotvorné úkoly, bojové mise a mírové operace).

2. civilní mise, které se zabývají reformami bezpečnostního sektoru, podporou budování celních a pohraničních kapacit apod. K civilním misím patří např. pozorovatelská mise EUMM v Gruzii, policejní mise EUPOL v Afghánistánu a další (EULEX Kosovo, mise EUPOL COPPS a EUBAM Rafah na palestinských územích, EUCAP Nestor, EUCAP Sahel Niger, EUBAM Libye). Zahájeny byly dvě civilní mise

zaměřené na reformu bezpečnostního sektoru na Ukrajině (EUAM Ukraine) a v Mali (EUCAP Sahel Mali). Mise EUBAM na hranicích mezi Moldavskem a Ukrajinou je specifickou civilní misí SBOP, na rozdíl od ostatních operací tohoto typu je řízena Evropskou komisí.

Strategický rámec pro použití nástrojů SBOP tvoří Evropská bezpečnostní strategie (EBS), kterou přijímá Evropská rada.

4 Postoje EU v rámci SZBP EU (SBOP EU) k válce na Ukrajině

Postoj EU v rámci SZBP EU (SBOP EU) asi nejlépe charakterizuje Versaillské prohlášení přijaté na neformálním setkání hlav států a vlád již ve dnech 10. a 11. března 2022. Za nejdůležitější z tohoto prohlášení je možno považovat:

1. Rusko opět po mnoha letech do Evropy vrátilo válku, která tu již neměla mít místo. Hrubě porušilo mezinárodní právo a principy Charty OSN, na jejíž základě zde po strašné II. sv. války mělo být vybudováno bezpečnostní prostředí, a již nikdy strašná válka neměla vypuknout. Tímto hrozným činem, vojenským útokem na suverénní nezávislý stát, podkopává globální principy bezpečnosti a stability.
2. Požaduje se okamžité zastavení bojů a okamžité stažení ruských vojenských sil z území Ukrajiny, a také to, aby Rusko důrazně respektovalo územní a státní suverenitu státu Ukrajiny-uznalo Ukrajinu v mezinárodněprávně uznaných hranicích.
3. Požaduje se důrazně, aby se veškeré válečné zločiny vyšetřily a byly potrestány, včetně toho, kdo je viníkem rozpoutání této útočné války, která způsobuje nedozírné lidské a materiální škody.
4. Prohlašuje se velká úcta ukrajinskému lidu, kteří bojují statečně za svou nezávislou a demokratickou republiku. Prohlašuje se, že v tomto boji nebude sama. EU a členské státy nenechají Ukrajinu samotnou, a budou i nadále, do kdy to bude zapotřebí, Ukrajinu podporovat politicky, vojensky, finančně, materiálně i morálně.
5. Ctí se lid Ukrajiny, že si chce vybrat nezávislou zahraniční politiku, a že již 28. února 2022 požádala Ukrajina o členství do EU.
6. Prohlašuje se, že EU a členské státy budou maximálně také ekonomicky tlačit na Rusko a jeho spoluviníka Bělorusko přijetím možných sankcí.

7. Velké díky sousedním státům pro jejich solidární postoj k uprchlíkům, kteří dostávají v sousedních státech statusy uprchlíka, a s tím související maximální pomoc a ochranu.
8. I nadále se Ukrajina bude podporovat v úsilí v boji za nezávislost, za svobodu, za vytvoření demokratického státu, a ve směřování k tomu, aby se i Ukrajina stala dalším prosperujícím členem evropské rodiny.

V rámci tohoto setkání bylo také řešeno zvyšování obranných schopností, energetická nezávislost a vybudování pevnější hospodářské základny EU.⁴⁹

⁴⁹ *Versailské prohlášení* [online]. březen 2022 [cit. 2023-08-30]. Dostupné z: [extension://elhekieabhbkmcefcobjddigjcaadp/https://www.consilium.europa.eu/media/54804/20220311-versailles-declaration-cs.pdf](https://www.consilium.europa.eu/media/54804/20220311-versailles-declaration-cs.pdf)

5 SZBP EU (SBOP EU) a její budoucí vyhlídky

5.1 Strategický kompas

21. března 2022 Rada EU schválila Strategický kompas pro bezpečnost a obranu na další desetiletí (do roku 2030). Tento dokument navazuje na Globální strategii z roku 2016⁵⁰ (viz kap. 2.5 této práce), avšak má konkrétnější charakter a představuje ambiciózní plán pro posílení bezpečnostní a obranné politiky EU do roku 2030. Strategický kompas sleduje cíl v podobě posílení schopností EU jakožto zajišťovatele bezpečnosti. Dokument zdůrazňuje, že NATO nadále zůstává základem kolektivní obrany, přičemž posílené schopnosti EU mají být vůči NATO komplementární, nikoli konkurenční.

Strategický kompas vychází z rozsáhlé analýzy potřeb a výzev, jimž Unie čelí, a odvíjí se kolem čtyř pilířů, ve kterých jsou stanoveny konkrétní kroky, které EU hodlá podniknout. Pilíře jsou pojmenovány slovesy jednat (act), zajistit bezpečnost (secure), investovat (invest) a rozvíjet partnerství (partner).

Kroky učiněné v rámci pilíře „Jednat“ mají ve svém souhrnu zajistit, aby byla EU schopna jednat rychle a důrazně vždy, když vypukne krize – a to v preferovaném případě společně s partnery, avšak v případě nutnosti i samostatně. Účel pilíře „Zajistit bezpečnost“ spočívá v posílení schopnosti předvídání současných a rychle se objevujících hrozeb a výzev, v odrazování od nich, v reakci na ně a samozřejmě v ochraně svých bezpečnostních zájmů. Jak název dalšího z pilířů – „Investovat“ – napovídá, členské státy se zavázaly podstatně zvýšit výdaje na obranu tak, aby odpovídaly společným ambicím snížit nedostatky v oblasti vojenských i civilních schopností. Tentýž pilíř si zároveň klade za cíl posílit evropskou technologickou a průmyslovou základnu v oblasti obrany. Pilíř „Rozvíjet partnerství“ má ambici posilovat společný charakter reakce na hrozby a výzvy

⁵⁰ Pozn. Po třech letech implementace globální strategie vydala Komise EU 13. června 2019 dokument Globální strategie Evropské unie – bilance po třech letech a výhled do budoucna

v bezpečnostní oblasti. Níže je podán přehled, jaké konkrétní kroky si EU v rámci jednotlivých čtyř pilířů Strategického kompasu vytýčila.⁵¹

Pilíř „Jednat“ (Act):

- vytvořit kapacitu rychlého nasazení EU o síle až 5 tisíc vojáků pro různé druhy krizí,
- být připravena do 30 dnů nasadit 200 plně vybavených odborníků v rámci misí SBOP, a to i ve složitých prostředích,
- provádět pravidelná reálná cvičení v terénu, na pevnině a na moři,
- zlepšit vojenskou mobilitu,
- posílit civilní a vojenské mise a operace SBOP prováděné EU podporou rychlého a pružnějšího rozhodovacího procesu, důslednějším jednáním a zajištěním větší finanční solidarity,
- plně využívat Evropský mírový nástroj na podporu partnerů.

Pilíř „Zajistit bezpečnost“ (Secure):

- posílit své kapacity v oblasti analýzy zpravodajských informací,
- vytvořit soubor hybridních nástrojů a týmů rychlé reakce, propojujících různé nástroje umožňující odhalit širokou škálu hybridních hrozeb a reagovat na ně,

⁵¹ Strategický kompas pro posílení bezpečnosti a obrany EU v příštím desetiletí [online]. 2022 [cit. 2023-08-30]. Dostupné z: file:///C:/Users/Roman/Downloads/pdf%23____text=Strategick%C3%BD%20kompas%20poskytuje%20spole%C4%8Dn%C3%A9%20posouzen%C3%AD%20strategick%C3%A9ho%20prost%C5%99ed%C3%AD,%20v,rozhodn%C4%9B%20a%20br%C3%A1nit%20svou%20bezpe%C4%8Dnost%20a%20sv%C3%A9%20ob%C4%8Dany..pdf

- vytvořit soubor nástrojů proti zahraniční manipulaci s informacemi a vměšováním,
- vypracovat kosmickou strategii EU pro bezpečnost a obranu,
- posílit úlohu EU jakožto aktéra námořní bezpečnosti.

Pilíř „Investovat“ (*Invest*):

- vést diskuzi o cílech stanovených na vnitrostátní úrovni ohledně vyšších a lepších výdajů na obranu v souladu s našimi bezpečnostními potřebami,
- poskytnout další pobídky pro členské státy, aby se zapojily do rozvoje kooperačních schopností a společně investovaly do strategických podpůrných schopností a schopností nové generace, využitelných ve všech operačních doménách (pevnina, moře, vzduch, kybernetický prostor, vesmír),
- podporovat technologické inovace v oblasti obrany za účelem odstranění strategických nedostatků a snížení technologické a průmyslové závislosti.

Pilíř „Rozvíjet partnerství“ (*Partner*):

- posílit spolupráci se strategickými partnery, jako jsou NATO a OSN, a s regionálními partnery, mj. s OBSE, Africkou unií a ASEAN,
- rozvíjet individualizovaná dvoustranná partnerství s podobně smýšlejícími zeměmi a strategickými partnery (např. USA, Kanada, Norsko, Spojené království, Japonsko),
- rozvíjet individualizovaná partnerství na západním Balkáně, v našem východním a jižním sousedství, v Africe, Asii a Latinské Americe, mj.

prostřednictvím intenzivnějšího dialogu a spolupráce, a rovněž podporovat účast na misích a operacích SBOP a budování kapacit.⁵²

Další vize vývoje jednotlivých kroků v rámci SZBP EU (SBOP EU) hodně pravděpodobně bude souviset s vývojem situace na Ukrajině, tj. jak se bude či nebude dařit Ukrajině osvobodit či neosvobodit své neprávem okupované suverénní státní území. Jak se nechali slyšet přední představitelé diplomacie EU, a hlavně Vysoký představitel EU pro zahraniční věci a bezpečnost jako nejvyšší představitel SZBP EU: „Ukrajina bude pomohena tak dlouho, jak to bude potřeba.“

A ono je to logické. Rusko jako vojenský agresor porušil mezinárodní právo., a ne Ukrajina!!!! A také by to byla do nebe volající nespravedlnost, kdyby Ruská federativní republika vyhrála nad Ukrajinou.

⁵² Strategický kompas pro posílení bezpečnosti a obrany EU v příštím desetiletí [online]. 2022 [cit. 2023-08-30]. Dostupné z: file:///C:/Users/Roman/Downloads/pdf%23____text=Strategick%C3%BD%20kompas%20poskytuje%20spole%C4%8Dn%C3%A9%20posouzen%C3%AD%20strategick%C3%A9ho%20prost%C5%99ed%C3%AD,%20v,rozhodn%C4%9B%20a%20br%C3%A1nit%20svou%20bezpe%C4%8Dnost%20a%20sv%C3%A9%20ob%C4%8Dany..pdf

Závěr

Ambicí této práce bylo nejen charakterizovat právní a institucionální rámec Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU a zejména její součásti Společné bezpečnostní a obranné politiky EU, a to od prvopočátků, kdy se tvořila evropská, bezpečnostní a obranná architektura, ale také se pokusit zamyslet nad hlavním smyslem jakékoliv obranné, bezpečnostní politiky – politicky prosadit a vojensky případně realizovat takové prostředí, aby v regionu, v tomto případě v Evropě, byl mír, nevypukaly války, a pokud by vypukly, existovaly principy a páky na to, aby opět mír byl nastolen s určitou požadovanou mírou bezpečnosti, a to i vojensky, ale jen v souladu se zásadami Charty OSN.

Právně i institucionálně je možno konstatovat, že principy, na jejichž základech se v úzké spolupráci s OSN a NATO realizuje Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU, by byly za jiných okolností, než je napadení Ukrajiny Ruskem, dobře nastaveny a byly by velmi efektivní pro zajištění bezpečnosti a míru. Efektivní fungování těchto principů ale bohužel ve vztahu k napadení Ukrajiny Ruskem naráží zejména na fakt, že právě Rusko má v Radě bezpečnosti OSN právo veta a že vojenská operace NATO i EU na vynucení míru by vedla ke světovému válečnému konfliktu.

Použité zkratky

CIVCCOM-Výbor pro civilní aspekty zvládnání krizí

EBOP EU-Evropská bezpečnostní a obranná politika EU, založena platností Amsterodamské smlouvy v roce 1999, od platnosti Lisabonské smlouvy se označuje jako Společná bezpečnostní a obranná politika EU (od 2009 -platnost Lisabonské smlouvy

EBOP-Evropská bezpečnostní a obranná politika; veškeré evropské bezpečnostní a obranné mechanismy)

EDA-Evropská obranná agentura

EDTIB-Evropská technologická a průmyslová základna obrany

EHS-byla mezinárodní organizace existující mezi lety 1958 až 1993, která byla vytvořena, aby podporovala ekonomickou integraci (včetně jednotného trhu) mezi Belgií, Francií, Německem, Itálií, Lucemburskem a Nizozemskem. Smlouva o EHS byla podepsána 25. března 1957 v rámci Římských smluv, které také zakládaly Evropské společenství pro atomovou energii. EHS vzniklo 1. ledna 1958

EMU-členy Evropské hospodářské a měnové unie, často zkráceně Evropské měnové unie, jsou všechny země EU, což například znamená, že jejich centrální banky spolupracují v Evropském systému centrálních bank nebo že je mezi nimi zabezpečen volný pohyb kapitálu

ESUO-Evropské společenství uhlí a ocele

EUMC-vojenský výbor

EURATOM-Evropské společenství pro atomovou energii(zkráceně **Euratom** nebo **ESAE**) je od roku 1958 mezinárodní organizace pro podporu jaderného výzkumu a bezpečnosti v Evropě. Součástí společenství jsou členské státy EU a jeho činnost je s Evropskou unií provázána, ale právně se

jedná o samostatnou organizaci, která nespadá do pravomoci Evropského parlamentu.

EOA-Evropská obranná skupina

JEA–jednotný evropský akt

NATO-Severoatlantická aliance nebo též Atlantická aliance, Severoatlantický pakt Atlantický pakt, Byl založen 4. dubna 1949 podpisem Severoatlantické smlouvy. Aliance sídlí v Bruselu v Belgii. Reakcí na zřízení Západoevropské unie a Pařížské dohody umožňující v roce 1954 vstup Západního Německa do NATO bylo v roce 1955 založení tzv. východního bloku nazývaného Varšavská smlouva. Ta byla po rozpadu sovětského impéria a zániku Východního Německa v roce 1991 rozpuštěna

OCCAR-Organizace pro vzájemnou spolupráci v oblasti vyzbrojování

PESCO-Stálá strukturovaná spolupráce v oblasti obrany a bezpečnosti

PMG-Politicko-vojenská skupina

PSC-politický a bezpečnostní výbor

SATCEN-Satelitní centrum EU

SBOP EU-Společná bezpečnostní a obranná politika EU jako součást SZBP EU; vzniká po platnosti Lisabonské smlouvy v roce 2009, před tím se nazývala Evropská bezpečnostní obranná politika EU, a to od roku 1999, platností Amsterodamské smlouvy

SEDE-Podvýbor pro bezpečnost a obranu; Subcommittee on Security and Defence

SEHS-Smlouva o evropském hospodářském společenství

SEU-smlouva o Evropské smlouvě

SFEU-smlouva o fungování Evropské unie-

SZBP EU-Společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie

VP-ZVB-Vysoký představitel zahraničních věcí EU a bezpečnostní politiky

ZEU-Západoevropská unie

Použité literární a internetové zdroje

- [1]. DE BAERE, G. *Constitutional Principles of EU External Relations*. Oxford: University Press, 2008
- [2]. SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-752-1
- [3]. PIKNA, Bohumil. *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*. 3., rozš. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-7201-889-5
- [4]. Pikna, B. *Vnitřní bezpečnost v právu a politice Evropské unie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-783-2.
- [5]. TICHÝ, Luboš. *Evropské právo*. 5., přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-546-6
- [6]. Společná bezpečnostní a obranná politika, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/159/spolecna-bezpecnostni-a-obranna-politika>
- [7]. Databáze Knihovny PA ČR v Praze (ke zvolenému tématu)
- [8]. Internet, ASPI, CODEX, EUR-LEX
- [9]. SZBP EU (SBOP EU). Ministerstvo zahraničních věcí ČR [online]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/spolecn_a_zahranicni_a_bezpecnostni/index.html
- [10]. BRUNOVÁ, Markéta a Martin JANKŮ. *Evropské právo a bezpečnost*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2022. Educopress. ISBN 978-80-7408-244-3.
- [11]. Svárovský M., *Vojenské a civilní mise v rámci bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie*, Institut pro křesťansko-demokratickou politiku, z.ú., 2019
- [12]. TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ, David PETRLÍK, et al. *Právo Evropské unie*. 3. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-491-6
- [13]. Příspěvatelé Wikipedie, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2022, Datum poslední revize 21. 12. 2022, 12:53 UTC, [citováno 2. 08. 2023]

- [https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Organizace pro bezpe%C4%8Dnost a s polupr%C3%A1ci v Evrop%C4%9B&oldid=22246332](https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Organizace_pro_bezpe%C4%8Dnost_a_s_polupr%C3%A1ci_v_Evrop%C4%9B&oldid=22246332)
- [14]. Euroskop: OBSE. Euroskop.cz [online]. [cit. 2023-08-02]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/politiky-eu/zahranici-a-bezpecnost/vnejsi-vztahy/nejdulezitejsi-organizace/obse/>
- [15]. *Evropská zahraniční a bezpečnostní politika EU (bezpečnostní a obranná politika EU* [online]. In: . Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/politiky-eu/zahranici-a-bezpecnost/bezpecnostni-a-obranna-politika/>
- [16]. Smlouva o Evropské unii
- [17]. Smlouva o fungování Evropské unii
- [18]. *Lstina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6.
- [19]. Fakta a čísla o EU: Společná bezpečnostní a obranná politika EU [online]. [cit. 2023-08-16]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/159/spolecna-bezpecnostni-a-obranna-politika>
- [20]. Přednášky na půdě Policejní akademie ČR, pí. Mgr. Kristýny Holubové z předmětů: Mezinárodní spolupráce v bezpečnostní oblasti a Bezpečnostní politika a její formulování
- [21]. Přehled všech misí a operací EU [online]. Dostupné z: <https://www.operationirini.eu>.
- [22]. *Strategický kompas pro posílení bezpečnosti a obrany EU v příštím desetiletí* [online]. 2022 [cit. 2023-08-30]. Dostupné z: file:///C:/Users/Roman/Downloads/pdf%23_text=Strategick%C3%BD%20kompas%20poskytuje%20spole%C4%8Dn%C3%A9%20posouzen%C3%AD%20strategick%C3%A9ho%20prost%C5%99ed%C3%AD,%20v,rozhodn%C4%9B%20a%20br%C3%A1nit%20svou%20bezpe%C4%8Dnost%20a%20sv%C3%A9%20ob%C4%8Dany.pdf
- [23]. *Strategické partnerství OSN a EU pro mírové operace a řízení krizí* [online]. [cit. 2023-08-29]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press->

[releases/2022/01/24/un-eu-strategic-partnership-on-peace-operations-and-crisis-management-council-conclusions-on-priorities-for-2022-2024/](#)

- [24]. ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Lisabonská smlouva a její dopady na evropské, mezinárodní a vnitrostátní právo členských států*. Teoretik. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-17-5.
- [25]. TOMÁŠEK, Michal. *Smlouva o fungování EU: Smlouva o EU ; Listina základních práv EU : komentář*. Praha: WoltersKluwer, 2022. Komentáře (WoltersKluwer ČR). ISBN 978-80-7676-508-5.
- [26]. *Versaillské prohlášení* [online]. březen 2022 [cit. 2023-08-30]. Dostupné z: [extension://elhekieabhbkpmcefcoobjddigjcaadp/https://www.consilium.europa.eu/media/54804/20220311-versailles-declaration-cs.pdf](https://www.consilium.europa.eu/media/54804/20220311-versailles-declaration-cs.pdf)

